

Dani maloletničkog pravosuđa

Druga
godišnja

konferencija Saveta za praćenje i unapređenje rada
organa krivičnog postupka i izvršenja
krivičnih sankcija prema maloletnicima

Beograd, 28–30. maj 2012.

Centar za prava deteta

International Management Group

Dani maloletničkog pravosuđa

Druga
godišnja

konferencija Saveta za praćenje i unapređenje rada
organa krivičnog postupka i izvršenja
krivičnih sankcija prema maloletnicima

Beograd, 28–30. maj 2012.

— *knjiga apstrakata* —

Druga
godišnja
konferencija

Dani maloletničkog pravosuđa

Izdavač

Centar za prava deteta
Beograd, Skenderbegova 20/12
011 33 44 170
www.cpd.org.rs
office@cpd.org.rs

Za izdavača

Ivana Stevanović

Tekst uredile

Milena Banić
Ivana Stevanović

Dizajn

Rastko Toholj

Štampa

Igam, Beograd

Tiraž 200

ISBN 978-86-83109-52-4

Štampano 2012. godine

Programski i organizacioni odbor konferencije

Zoran Savić, Slavka Mihajlović, † Nikola Milošević,
Ivana Stevanović, Ljubomir Prelić i Ljubinka Marković

Izdavanje ove publikacije finansijski je pomogla

International Management Group — IMG.

Sadržaj

<i>Uvodna reč</i>	7
Program Konferencije „Dani maloletničkog pravosuđa”	11
Uvodna plenarna sesija	19
Procena potreba i procena rizika u sistemu maloletničkog pravosuđa (Đurađ Stakić)	19
Procedure i standardi izvršenja vaspitnih naloga (Tamara Džamonja Ignjatović, Dragica Vlaović Vasiljević)	21
Uzroci povećanja vršnjačkog nasilja među maloletnicima (Ljubomir Prelić)	22
Krivični postupak prema maloletnicima pred drugostepenim sudom (Slavka Mihajlović)	23
Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora (Stanka Simonović)	24
Analiza rada centara za socijalni rad u AP Vojvodini u zaštiti dece sa problemima u ponašanju (Sanja Grmuša, Marina Vukotić)	25
Tematska sesija: Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi	26
Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi (Vesna Božović Milošević)	26
Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi (Suzana Grujović)	27

Analiza postupanja prvostepenih sudova u maloletničkim predmetima na području Apelacionog suda u Nišu (Vesna Stevanović)	28
Rezultati, pitanja i problemi u sprovođenju Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, pre i posle reforme pravosuđa u Srbiji — pogled iz prakse (Savo Đurđić)	29
Principi u međunarodnim dokumentima i postupak prema maloletnicima u našem krivičnom postupku s osvrtom na neke probleme u praksi (Gordana Stojanović Milošević)	30
Postupanje službenih lica prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u sistemu maloletničkog pravosuđa (Dragan Obradović)	32
Mesto i uloga branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u Republici Srbiji (Milena Banić)	33
Utvrđivanje istinitosti iskaza maloletnika u krivičnom postupku (Marina Kovačević Lepojević, Vesna Žunić Pavlović)	34
Tematska sesija: Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima	36
Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima (Bojana Mitić, Dragiša Obradović)	36
Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima — preventivne i interventne mere organa starateljstva u odnosu na (pre)delikventno ponašanje deteta (Nataša Jović, Snežana Nešić)	38
Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima (Snježana Jović, Nada Maletić)	39
Model zaštite u zajednici — jedan od preduslova za ostvarivanje pozitivnih promena u oblasti maloletničkog pravosuđa (Nada Šarac, Svetlana Živanić, Živorad Gajić, Lidija Milanović)	41

Specijalizovani program za mlade sa problemima u ponašanju „OPTIMUS” (Jasna Hrnčić, Tamara Džamonja Ignjatović, Vera Despotović Stanarević)	42
Uloga organizacija civilnog društva u primeni Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (Radomir Jevtić)	43
Iskustva i izazovi u radu sa porodicama sa decom sa problemima u ponašanju (Lidija Filipovski)	45
Tematska sesija: Maloletnički kriminalitet u Republici Srbiji: sa fenomenološkog i etiološkog aspekta	47
Etiološki faktori maloletničkog prestupništva (Zlatko Nikolić)	47
Fenomeni potrošačke kulture i njihov uticaj na maloletnički kriminal u Srbiji (Olivera Pavićević, Sergej Uljanov)	49
Grafiti kao maloletnički govor mržnje (Zorica Mršević)	50
Krivična dela izvršena na području škola u Republici Srbiji (Branislava Popović Ćitić, Marija Marković, Slađana Đurić)	52
Reforma sistema prikupljanja i praćenja podataka relevantnih za sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji (Ivana Stevanović)	54
Fenomenološke karakteristike imovinskog kriminaliteta maloletnika u periodu od 2008. do 2010. godine (Filip Mirić)	55
Tematska sesija: Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora	57
Kažnjavanje maloletnika u krivičnom pravu (Dragan Jovašević)	57
Krivične sankcije prema maloletnicima — stanje i primena (Tatjana Skakavac)	58

Primena mere bezbednosti prema maloletnim učiniocima krivičnih dela (Vera Sofrenović)	59
Efikasnost vaspitnih mera iz otvorene zaštite (Ljubinka Marković)	60
Prednost primene vaspitne mere pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika — primer dobre prakse (Aleksandra Birta, Mirjana Sremački, Jelena Zorić, Stana Todorčić)	61
Primena bihejvior menadžment programa — sistema bodova i nivoa u radu sa maloletnicima u vaspitno-popravnom domu (Živica Pavlović)	62
Plenarna sesija: Izricanje i primena vaspitnih naloga.	64
Primena vaspitnih naloga u Srbiji i principi restorativne pravde: mogućnosti i izazovi (Sanja Čopić).	64
Primena vaspitnih naloga u tužilačkoj praksi (Jelica Vučković Janković).	65
Izricanje i primena vaspitnih naloga (Aleksandar Gavrić)	67
Primena vaspitnih naloga u praksi Višeg suda u Novom Sadu (Dragana Dragičević)	68
Primena vaspitnih naloga i posebnih obaveza u Gradskom centru za socijalni rad: operacionalizacija zadataka i ciljeva (Snježana Jović, Mikaina Stevanović).	70
Dosadašnja praksa u primeni vaspitnih naloga u Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu (Vera Despotović Stanarević, Nada Maletić)	72
Lista autorki/a apstrakata sa kratkim biografijama	75

Uvodna reč

Na terenu prava, posmatrano iz ugla maloletničkog krivičnog prava, krivično zakonodavstvo određuje uslove ili situacije koji opravdavaju određeni tip krivičnopravne reakcije, odnosno ponašanje koje povlači određenu meru ili krivičnu sankciju prema maloletnim učiniocima krivičnih dela. Naravno, krivičnopravni sistem u složenim sistemima deluje u sadejstvu s ostalim delovima pravnog sistema i tu, pre svega, imamo u vidu sistem porodičnopravne zaštite, odnosno povezano sa drugim institucionim sistemima kao što su: sistem socijalne zaštite, zdravstvo, obrazovanje, kao i s aktivnostima pojedinih vaninstitucionalnih činilaca kao što su: nevladine organizacije i profesionalna udruženja. Svako od navedenih delova sistema, tj. institucija ima svoje mesto i nosi svoj deo odgovornosti za jedinstveno funkcionisanje procesa pravne zaštite maloletnih lica.

Republika Srbija je 2005. godine usvojila *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: *Zakon o maloletnicima*) koji je u primeni od 1. januara 2006. godine. Ovo predstavlja ključni korak u harmonizaciji nacionalnog zakonodavstva sa *Konvencijom o pravima deteta* i drugim relevantnim međunarodnim i evropskim standardima za zaštitu maloletnih učinilaca krivičnih dela, kao i unapređenje krivičnoprocesnog položaja maloletnih lica kao oštećenih krivičnim delima. Međutim, i pored napretka do kojeg je došlo, u praksi i dalje postoji potreba za boljom saradnjom između različitih sektora u planiranju i sprovođenju politike u ovoj oblasti, kao i za unapređenjem normativnog okvira u smislu njegovog daljeg usaglašavanja sa međunarodnim normama i standardima, odnosno zahtevima prakse. Takođe, analize su ukazale i na potrebu za unapređenjem sistema

prikupljanja podataka, kao i na nedostatak adekvatne i kritičke upotrebe podataka u cilju planiranja i sprovođenja usmerene politike u ovoj oblasti. Sva ova pitanja su često raspravljana u praksi i potrebno ih je razmotriti iz različitih uglova.

Imajući u vidu izneto, Savet za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima (u daljem tekstu: „Savet”), osnovan 2009. godine od strane Ministarstva pravde i Vrhovnog suda Srbije, odlučio je da pokrene inicijativu za redovnim okupljanjem stručnjaka u sistemu maloletničkog pravosuđa na kojima će različita pitanja koja se tiču unapređenja ove oblasti biti zajednički razmatrana na godišnjem nivou. U tom smislu Savet, i ove godine, uz podršku Ministarstva pravde, Pravosudne akademije, International Management Group, kancelarije UNICEF-a u Beogradu i Centra za prava deteta organizuje konferenciju pod nazivom: „Dani maloletničkog pravosuđa”, koja će biti održana u periodu od 28. do 30. maja 2012. godine u Beogradu.

Cilj konferencije je razmena iskustva između stručnjaka iz različitih sistema koji su uključeni u sistem maloletničkog pravosuđa, unapređenje kapaciteta i definisanje preporuka za dalje unapređenje sistema maloletničkog pravosuđa u Srbiji. Učesnici na konferencije biće istaknuti stručnjaci iz zemlje i regiona u oblasti maloletničkog pravosuđa.

Teme koje će biti razmatrane u okviru Konferencije su:

1. Maloletnički kriminalitet u Republici Srbiji: sa fenomenološkog i etiološkog aspekta
2. Krivični postupak prema maloletnicima: sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi
3. Izricanje i primena vaspitnih naloga
4. Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima
5. Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora
6. Iskustva iz regiona

Poštovani čitaoci ove publikacije Savet za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima posebnu zahvalnost u pripremi ove publikacije i konferencije „Dani maloletničkog pravosuđa” 2012. godine u Beogradu duguje gospodinu Nikoli Miloševiću, sudiji Vrhovnog suda Srbije u penziji, koji je i poslednje dane svoga života posvetio unapređenju sistema maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji.

Program Konferencije „Dani maloletničkog pravosuđa”

(28. maj 2012. — 30. maj 2012.)

— Beograd, Hotel Continental —

Ponedeljak, 28. maj 2012.

Dolazak učesnika KONFERENCIJE u popodnevним časovima u hotel „Continental”

19:00 Otvaranje Konferencije uz prigodan koktel

Utorak, 29. maj 2012.

- 9.30–11.30 UVODNA PLENARNA SESIJA (moderatori: Zoran Savić i dr Ivana Stevanović)
- 9.30–9.45 *Procena potreba i procena rizika u sistemu maloletničkog pravosuđa* (prof. dr Đurađ Stakić, profesor Pennsylvania State University)
- 9.45–10.00 *Procedure i standardi izvršenja vaspitnih naloga* (prof. dr Tamara Džamonja Ignjatović, profesor na Fakultetu političkih nauka, Univerzitet u Beogradu)
- 10.00–10.15 *Uzroci povećanja vršnjačkog nasilja među maloletnicima* (dr Ljubomir Prelić, zamenik Republičkog javnog tužioca)

- 10.15–10.30 *Krivični postupak prema maloletnicima pred drugostepenim sudom (Slavka Mihajlović, sudija Apelacionog suda u Beogradu)*
- 10.30–10.45 *Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora (Stanka Simonović, sudija Višeg suda u Pančevu)*
- 10.45–11.00 *Analiza rada centara za socijalni rad u AP Vojvodini u zaštiti dece sa problemima u ponašanju (Sanja Grmuša, savetnica za socijalnu zaštitu i stručne poslove, Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu Novi Sad)*
- 11.00–11.30 **DISKUSIJA**
- 11.30–12.00 Pauza
- 12.00–14.00 **Rad u dve paralelne tematske sesije**
- TEMATSKA SESIJA: Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi (moderatori: Slavka Mihajlović i Vesna Božović Milošević)**
- 12.00–12.10 *Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi (Vesna Božović Milošević, sudija za maloletnike, predsednik Odeljenja za maloletnike Višeg suda u Beogradu)*
- 12.10–12.20 *Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi (Suzana Grujović, sudija za maloletnike Višeg suda u Kragujevcu)*
- 12.20–12.30 *Analiza postupanja prvostepenih sudova u maloletničkim predmetima na području Apelacionog suda u Nišu (Vesna Stevanović, sudija Apelacionog suda u Nišu)*

- 12.30–12.40 *Rezultati, pitanja i problemi u sprovođenju Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, pre i posle reforme pravosuđa u Srbiji — pogled iz prakse (Savo Đurđić, sudija za maloletnike Višeg suda u Novom Sadu)*
- 12.40–12.50 *Principi u međunarodnim dokumentima i postupak prema maloletnicima u našem krivičnom postupku s osvrtom na neke probleme u praksi (Gordana Stojanović Milošević, zamenik Apelacionog javnog tužioca u Beogradu)*
- 12.50–13.00 *Postupanje službenih lica prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u sistemu maloletničkog pravosuđa (mr Dragan Obradović, predsednik Pravnog centra za decu i maloletnike iz Valjeva)*
- 13.00–13.10 *Mesto i uloga branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u Republici Srbiji (MA Milena Banić, advokatica, stručna konsultantkinja, trenerica i program koordinatorica Centra za prava deteta)*
- 13.10–13.20 *Utvrdjivanje istinitosti iskaza maloletnika u krivičnom postupku (Marina Kovačević Lepojević, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu)*
- 13.20–14.00 **DISKUSIJA**

TEMATSKA SESIJA: Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima (moderatori: Dragan Vulević i Ljubinka Marković)

- 12.00–12.10 *Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima (Bojana Mitić, viši javni tužilac Višeg javnog tužilaštva u Prokuplju)*

- 12.10–12.20 *Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima — Preventivne i interventne mere organa starateljstva u odnosu na (pre)delikventno ponašanje deteta* (Snežana Nešić, Stručna služba Zaštitnika građana)
- 12.20–12.30 *Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima* (Nada Maletić, pedagog, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu)
- 12.30–12.40 *Model zaštite u zajednici — jedan od preduslova za ostvarivanje pozitivnih promena u oblasti maloletničkog pravosuđa* (Nada Šarac, Republički zavod za socijalnu zaštitu)
- 12.40–12.50 *Specijalizovani program za mlade sa problemima u ponašanju „OPTIMUS”* (dr Jasna Hrnčić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu)
- 12.50–13.00 *Uloga organizacija civilnog društva u primeni Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (Radomir Jevtić, diplomirani specijalni pedagog, KORAK NAPRED)
- 13.00–13.10 *Iskustva i izazovi u radu sa porodicama sa decom sa problemima u ponašanju* (Lidija Filipovski, psiholog i porodični terapeut, Savetovalište za brak i porodicu Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu)
- 13.10–14.00 **DISKUSIJA**
- 14.00–15.00 Pauza za ručak

15.00–16.30 Rad u dve paralelne tematske sesije

TEMATSKA SESIJA: Maloletnički kriminalitet u Republici Srbiji: sa fenomenološkog i etiološkog aspekta (moderatori: prof. dr Đurađ Stakić i dr Ivana Stevanović)

15.00–15.10 *Etiološki faktori maloletničkog prestupništva* (dr Zlatko Nikolić, viši naučni saradnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja)

15.10–15.20 *Fenomeni potrošačke kulture i njihov uticaj na maloletnički kriminal u Srbiji* (mr Sergej Uljanov, službenik Uprave za međunarodnu policijsku saradnju MUP RS, istraživač saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu)

15.20–15.30 *Grafiti kao maloletnički govor mržnje* (prof. dr Zorica Mršević, naučni savetnik Instituta društvenih nauka Beograd, profesor na Fakultetu za evropske pravno-političke studije Novi Sad)

15.30–15.40 *Krivična dela izvršena na području škola u Republici Srbiji* (dr Branislava Popović Ćitić, docent na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu)

15.40–15.50 *Reforma sistema prikupljanja i praćenja podataka relevantnih za sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji* (dr Ivana Stevanović, naučni saradnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, predsednica Centra za prava deteta)

15.50–16.00 *Fenomenološke karakteristike imovinskog kriminaliteta maloletnika u periodu od 2008. do 2010. godine* (Filip Mirić, doktorant na smeru za krivičnopravne nauke Pravnog fakulteta u Nišu)

16.00–16.30 **DISKUSIJA**

TEMATSKA SESIJA: Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora (moderatori: Stanka Simonović i Vesna Stevanović)

- 15.00–15.10 *Kažnjavanje maloletnika u krivičnom pravu* (prof. dr Dragan Jovašević, redovni profesor Pravnog fakulteta u Nišu)
- 15.10–15.20 *Krivične sankcije prema maloletnicima — stanje i primena* (Tatjana Skakavac, Fakultet za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkatić“ Novi Sad)
- 15.20–15.30 *Primena mere bezbednosti prema maloletnim učiniocima krivičnih dela* (Vera Sofrenović, sudija za maloletnike Višeg suda u Beogradu)
- 15.30–15.40 *Efikasnost vaspitnih mera iz otvorene zaštite* (Ljubinka Marković, psiholog samostalni savetnik Odeljenja za maloletnike Višeg suda u Beogradu)
- 15.40–15.50 *Prednost primene vaspitne mere pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika — primer dobre prakse* (Jelena Zorić, psiholog — voditelj slučaja, Centar za socijalni rad grada Novog Sada)
- 15.50–16.00 *Primena bihevior menadžment programa (sistema bodova i nivoa u radu sa maloletnicima u vaspitno-popravnom domu* (Živica Pavlović, psiholog Vaspitno-popravnog doma u Kruševcu)
- 16.00–16.30 **DISKUSIJA**

Sreda, 30. maj 2012.

- 9.30–11.30 **PLENARNA SESIJA: Izricanje i primena vaspitnih naloga (moderatori: Jelica Vučković Janković i Dubravka Damjanović)**
- 9.30–9.45 *Primena vaspitnih naloga u Srbiji i principi restorativne pravde: mogućnosti i izazovi* (dr Sanja Čopić, naučni saradnik instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, predsednica UO Viktimološkog društva Srbije)
- 9.45–10.00 *Primena vaspitnih naloga u tužilačkoj praksi* (Jelica Vučković Janković, zamenik Apelacionog javnog tužioca u Nišu)
- 10.00–10.15 *Izricanje i primena vaspitnih naloga* (Aleksandar Gavrić, tužilački pomoćnik u Višem javnom tužilaštvu u Pančevu)
- 10.15–10.30 *Primena vaspitnih naloga u praksi Višeg suda u Novom Sadu* (Dragana Dragičević, sudijski pomoćnik Višeg suda u Novom Sadu)
- 10.30–10.45 *Primena vaspitnih naloga i posebnih obaveza u gradskom centru za socijalni rad: operacionalizacija zadataka i ciljeva* (Mikaina Stevanović, rukovodilac odeljenja za analitičko istraživački rad, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu)
- 10.45–11.00 *Dosadašnja praksa u primeni vaspitnih naloga u gradskom centru za socijalni rad u Beogradu* (Vera Despotović Stanarević, rukovodilac Savetovališta za brak i porodicu, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu)
- 11.00–11.30 **DISKUSIJA**
- 11.30–12.00 **Pauza**

12.00–14.00 PLENARNA SESIJA: Iskustva iz regiona — Crna Gora i Bosna i Hercegovina (moderatori: Zoran Savić i dr Ivana Stevanović)

ZAVRŠNE NAPOMENE I ZAKLJUČCI KONFERENCIJE
(Zoran Savić, predsednik Saveta)

14.00–15.00 Ručak

UVODNA PLENARNA SESIJA

Moderatori:

Zoran Savić i dr Ivana Stevanović

Procena potreba i procena rizika u sistemu maloletničkog pravosuđa

Prof. dr Đurađ Stakić, profesor Pennsylvania State University

Osnovni cilj ovog rada je da podstakne aktivnosti koje će omogućiti da se spirala progresivnih promena započeta promenama vrednosno-konceptualnog, pravnog i organizacionog okvira nastavi unapređenjem kvaliteta donošenja odluka u svim ključnim fazama prakse maloletničkog pravosuđa u Srbiji.

Savremeno maloletničko pravosuđe (MP), zasnovano na pravima dece, visokim međunarodnim standardima, konceptima i praksi restorativne pravde i promocije pozitivnog razvoja mladih, sve češće se naziva i „Pozitivno maloletničko pravosuđe”. Suštinsko obeležje tog pristupa jeste nastojanje da se obezbedi visok stepen individualizacije, da se preduzeti postupci i mere usklade sa razvojnim potrebama i mogućnostima maloletnika.

Individualizacija se ne ispoljava samo u fazama izricanja i izvršenja, već pre svega u individualizaciji samog krivičnogopravnog procesa. Proces se „individualizuje” tako što se duž kontinuuma intervencija otvaraju

mogućnosti da maloletnici „ne uđu u” ili da „što pre izađu iz” sistema maloletničkog pravosuđa, odnosno da budu preusmereni na diversione, alternativne ili mere u lokalnoj zajednici.

Otvaranje većeg broja takvih „skretnica” neminovno uvlači sve veći broj stručnjaka različitog profila u proces donošenja odluka. U svetu takvu obavezu, odnosno diskreciono pravo, mogu imati policajci za maloletnike, tužioci i sudije za maloletnike, stručnjaci sistema socijalnog staranja, stručnjaci koji izvršavaju (alternativne) mere ili krivične sankcije. To sve povećava bogatstvo mogućnosti, ali stvara ozbiljan problem objektivnosti i standardizacije kriterijuma procene i validnosti donetih odluka.

Predmet ovog rada je prikaz i diskusija rezultata istraživanja fokusiranih na preispitivanje i unapređenje načina, validnosti i pouzdanosti donošenja odluka na svim ključnim tačkama u procesu MP. Kao rezultat tih nastojanja pojavio se veliki broj instrumenata, metoda procene rizika od recidivizma, ili uspeha u tretmanu. Ta metodološka „sita i rešeta” ubrzavaju proces trijaže, nude veću objektivizaciju i značajno povećavaju validnost i pouzdanost donetih odluka.

Rad će biti fokusiran na razmatranje potrebe za procenom potreba i rizika; povezanost procene rizika sa drugim konceptima i metodologijama u MP; konceptualno-metodološku osnovu procene; prikaz postupka i metoda procene; diskusiju najnovijih istraživanja o validnosti takvih procena, kao i načine na koje se takva — metodološki oplemenjena procena može inkorporirati u sistem MP u Srbiji. Rad će takođe biti ilustrativan prikazom nekoliko metoda procene rizika koje su prošle rigoroznu empirijsku evaluaciju, kako bi se obezbedila osnova za donošenje odluke o eventualnoj primeni sličnih metoda u sistemu MP u Srbiji.

Procedure i standardi izvršenja vaspitnih naloga

Prof. dr Tamara Džamonja Ignjatović, Fakultet političkih nauka

Dragica Vlaović Vasiljević, samostalni konsultant

U radu autorke prikazuju nacrt predloženih procedura i standarda u sprovođenju vaspitnih naloga, koji se razvija u okviru projekta Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu i predstavljaju moguća rešenja za uspešnu realizaciju vaspitnih naloga. Osnovne teme kojima se rad bavi su interresorska saradnja i način uređivanja saradnje između više učesnika u izvršenju vaspitnog naloga, kao i uloge i odgovornosti svih aktera uključenih u realizaciju vaspitnih naloga, a posebno uloga organa starateljstva. U radu se definišu osnovne procedure u organizaciji i izvršenju vaspitnih naloga od upućivanja i načina prijema, prihvatanja maloletnika u sredinu u kojoj se vaspitni nalog izvršava, informisanje maloletnika o načinima i uslovima izvršenja vaspitnog naloga, kao i planiranje i praćenje izvršenja vaspitnog naloga i međusobno informisanja i izveštavanje o ispunjenosti vaspitnog naloga.

U radu se predlažu smernice za davanje mišljenja o primeni konkretnog vaspitnog naloga, sadržaj vaspitnog naloga, kao i očekivani ishodi njihovog izvršenja. Na kraju rada se prikazuju i ograničenja i teškoće za definisanje procedura i standarda izvršenja vaspitnih naloga koje u ovom momentu predstavlja nepotpuna normativna regulativa, nerazvijena i neregulisana interresorska saradnja, na centralnom ili lokalnom nivou i neregulisana pitanja vezana za finansiranje vaspitnih naloga. Na kraju se

ističe potreba i daju konkretni predlozi za razvijanje resursa za izvršenje vaspitnih naloga na lokalnom nivou.

Uzroci povećanja vršnjačkog nasilja među maloletnicima

Dr Ljubomir Prelić, zamenik Republičkog javnog tužioca

U radu se sagledava obim delikvencije maloletnika, uz praćenje trendova poslednjih godina. To daje osnov za dalje razmatranje uzroka i uslova nasilničke delikvencije među adolescentima. Najpre se posmatraju endogeni faktori, poput psiholoških osnova ovakvog ponašanja, a potom uticaji mikro sredine, kao što su porodica i školska sredina te društvo vršnjaka. Nadalje, posmatra se uticaj makro sredine na rast i veliki obim maloletničke nasilničke delikvencije, pri čemu se kao značajni faktori razmatraju aspekti ekonomske krize, uticaja ove na nestabilnost porodice i gubljenje autoriteta roditelja, a takođe i nestabilne i zaoštrene društveno političke okolnosti karakterisane netolerancijom i isključivošću koje celu društvenu atmosferu profilišu u pravcu agresivnosti i frustracije. U zaključnom delu rada, slede pojedini predlozi sa plana opšte prevencije, uz akcentovanje poželjne veće aktivnosti društvenih činilaca u pravcu pravilnijeg usmeravanja mladih prema tolerantnijem ponašanju i prema pozitivnim uzorima ponašanja, uz rezervu opreznih optimističkih očekivanja zbog teško otklonjivog negativnog uticaja uzburkanih činilaca sa plana makro sredine, poput složene ekonomsko političke atmosfere. Naravno, akcenat je na aktivnosti pravosudnih delaoaca u pravcu dinamiziranja njihove preventivne uloge.

Krivični postupak prema maloletnicima pred drugostepenim sudom

Slavka Mihajlović, sudija Apelacionog suda u Beogradu

Značajan deo odredaba *Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* posvećen je drugostepenom postupku prema maloletnicima. U vezi sa tim, u radu je objašnjen način postupanja veća za maloletnike drugostepenog suda povodom izjavljenih žalbi na odluke prvostepenih sudova, donošenje odluka u sednici veća i na pretresu, sa osvrtom na uočene probleme koji se javljaju u praksi prvostepenih sudova prilikom izricanja krivičnih sankcija. Objašnjena je i metodologija izrade odluka (presude i rešenja) izrečenih prema maloletnicima.

Poseban deo rada posvećen je postupku koji se vodi protiv okrivljenih zbog krivičnih dela iz člana 150. *Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* učinjenih na štetu maloletnih lica, ukazano na njihovu posebnu zaštitu, kao što je obavezno punomoćstvo, način saslušanja, suočenje itd.

Cilj rada je da se ukaže na potrebu većeg angažovanja, ozbiljnijeg i brižljivijeg postupanja u postupcima koji se vode prema maloletnicima, kao i na brže i efikasnije rešavanje maloletničkih predmeta, obzirom na svrhu krivičnih sankcija koje se mogu izreći.

Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora

Stanka Simonović, sudija Višeg suda u Pančevu

U radu autorka razmatra realizaciju vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora na području Višeg suda u Pančevu, ukazuje na probleme koji postoje u realizaciji vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora i daje sugestije za prevazilaženje ukazanih problema. Osnovne teme u radu odnose se na probleme vezane za izvršenje vaspitne mere posebne obaveze iz čl. 14. *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: *Zakon o maloletnicima*), odsustvo izricanja vaspitnih mera pojačanog nadzora u drugoj porodici iz čl. 16. *Zakona o maloletnicima*, pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika iz čl. 18. *Zakona o maloletnicima*, kao i upućivanje u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje maloletnika po čl. 23. *Zakona o maloletnicima*. Takođe, u radu se ukazuje i na probleme u vezi sa dostavljanjem izveštaja sudu od strane nadležnih organa starateljstva i uprava zavoda, odnosno vaspitnih ustanova, a koji se odnose na praćenje realizacije izrečenih vaspitnih mera i ukazuje na odgovornost svih učesnika, važnost saradnje i obezbeđivanja mehanizama za poboljšanje samog izvršenja vaspitnih mera, odnosno kazni maloletničkog zatvora.

Analiza rada centara za socijalni rad u AP Vojvodini u zaštiti dece sa problemima u ponašanju

Sanja Grmuša, Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu Novi Sad

Marina Vukotić, Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu Novi Sad

U sistemu socijalne zaštite, pored ustanova za vaspitanje u kojima se vrši smeštaj dece i mladih kojima je izrečena mera upućivanja u ovakvu ustanovu, značajnu ulogu u radu sa maloletnicima koji ispoljavaju probleme u ponašanju i koji su u sukobu sa zakonom, ima centar za socijalni rad. Predmet ovog rada je analiza aktuelne prakse centara za socijalni rad sa teritorije AP Vojvodine u radu sa ovom ciljnom grupom. U analizi će biti predstavljeni rezultati istraživanja koje će se sprovesti sa ciljem sticanja uvida u stanje prakse, potrebe i probleme centara za socijalni rad u ovoj oblasti, kako bi se identifikovali primeri dobre prakse i definisale preporuke za unapređenje rada. Istraživanje će se odnositi na vremenski period od 2009. do 2011. godine, i obuhvataće nekoliko oblasti delovanja centra za socijalni rad: preventivni rad, projektno angažovanje, saradnja u lokalnoj zajednici, aktivnosti i usluge, obučenosť stručnih radnika za rad sa maloletnicima i potrebe za stručnim usavršavanjem, kao i efekte primenjenih mera. Za potrebe istraživanja biće kreiran upitnik, a planira se da istraživanjem budu obuhvaćeni svi centri za socijalni rad sa teritorije AP Vojvodine.

TEMATSKA SESIJA

Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi

Moderatori:

Slavka Mihajlović i Vesna Božović Milošević

Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi

Vesna Božović Milošević, sudija za maloletnike, predsednik Odeljenja za maloletnike Višeg suda u Beogradu

U radu autorka prikazuje krivični postupak prema maloletnicima, kao poseban postupak koji se vodi prema licima za koja postoji osnovana sumnja da su izvršili krivično delo na uzrastu od 14 do 18 godina, a koji postupak je regulisan *Zakonom o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (Službeni glasnik RS br. 85/05). Navedeni zakon se primenjuje pod određenim uslovima i prema licima koja su dela učinila kao mlađa punoletna lica kao i prema punoletnim licima koja su dela učinila kao maloletnici. Autorka ukazuje na

specifičnost postupka prema maloletnicima i na razlike u odnosu na krivični postupak regulisan *Zakonikom o krivičnom postupku*. Osnovne teme koje se obrađuju u ovom radu su: maloletnici kao posebna kategorija izvršioca krivičnih dela, posebnost maloletničkog postupka, kako pripremnog, tako i postupka pred većem za maloletnike u pogledu sudskog organa pred kojim se vodi, nadležnosti stvarne i mesne, posebnih znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva mladih i svih učesnika u postupku, inicijalnih akata javnog tužioca, učešće organa starateljstva, hitnost u postupku, prava maloletnika tokom postupka i dr. Nadalje, autorka predstavlja probleme u praksi na koje nailaze sudije za maloletnike u situacijama kada je pokrenut pripremini postupak ili podnet predlog za izricanje krivičnih sankcija, a maloletnik je godinama nedostupan državnim organima, da bi u srednjoj životnoj dobi bio pronađen i nastavljan krivični postupak, gde se postavlja pitanje po kom aktu javnog tužioca će se taj postupak nastaviti, da li već donetom ili izmenjenom optužnom aktu, kao i niz drugih pitanja.

Krivični postupak prema maloletnicima sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi

Suzana Grujović, sudija za maloletnike Višeg suda u Kragujevcu

U radu autorka predstavlja krivični postupak prema maloletnicima, sa posebnim osvrtom na funkcionisanje u praksi i ukazuje na specifičnost ovog postupka, shodno *Zakonu o maloletnim učiniocima krivičnih dela*

i krivično pravnoj zaštiti maloletnih lica, koji se primenjuje od 1. januara 2006. godine. Takođe, autorka ukazuje na primenu zakona u praksi, a radi bržeg i efikasnijeg postupanja u postupcima prema maloletnim učiniocima krivičnih dela i primene zakona na najbolji način pri izboru izricanja krivičnih sankcija, a kako bi koliko god je to moguće, sudski postupak prema maloletnicima bio oslobođen brojnih poteškoća uz uvek prisutan imperativ hitnog postupanja.

Analiza postupanja prvostepenih sudova u maloletničkim predmetima na području Apelacionog suda u Nišu

Vesna Stevanović, sudija Apelacionog suda u Nišu

U radu autorka analizira postupanja sudija za maloletnike prvostepenih sudova na području Apelacionog suda u Nišu u protekle dve godine — od početka rada nove mreže sudova u Republici Srbiji, tokom 2010. i 2011. godine i ukazuje na određene specifičnosti rada na ovom području kada su maloletni izvršioc krivičnih dela u pitanju, na način i kvalitet rada sudija za maloletnike viših sudova kao i na određene probleme koje je drugostepeni sud uočio u radu prvostepenih sudova kada su u pitanju odredbe materijalnog i procesnog dela *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Autorka takođe daje preporuke za rešavanje uočenih problema u praksi.

Rezultati, pitanja i problemi u sprovođenju Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, pre i posle reforme pravosuđa u Srbiji — pogled iz prakse

Savo Đurđić, sudija za maloletnike Višeg suda u Novom Sadu

Predmet rada je doprinos razmatranju osnovnih rezultata, pozitivnih, ali i otvorenih pitanja i problema u radu sa maloletnim učiniocima krivičnih dela u sprovođenju *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: ZM), pre i posle reforme pravosuđa u Srbiji, a s aspekta prakse sudije za maloletnike. U radu se, polazeći od iskustva i saznanja iz višegodišnjeg svakodnevnog rada sa maloletnim učiniocima krivičnih dela, participacije u istraživanjima i edukacijama o svima aspektima sprovođenja ZM-a od njegovog donošenja 2005. godine, ukazuje na rezultate, aktuelne i sistemske probleme u radu, ali i moguća rešenja za uspešniju i širu primenu pojedinih zakonskih instituta. Oslanjajući se na istraživanje „Politika izricanja krivičnih sankcija prema maloletnicima u Srbiji” iz 2008. godine, koje je ukazalo i na mnoge slabosti i nedorečenosti u celom sistemu rada i informisanosti u ovoj oblasti, sporadično primenjivanje pojedinih novih instituta i na ocenu autora studije da pred sobom imamo ne samo inovativan, nego i veoma zahtevan zakon koji može da ostane „mrtvo slovo na papiru”, u radu se u izvesnom smislu problematizuje teza navedenog istraživanja da su uslovi rada na početku primene ZM-a bili neizmenjeni, kao i tvrdnja izlagača da realizacija zakona

ne zahteva dodatne troškove. Uz osvrt na istorijat donošenja i primene ZM-a, posebno se ukazuje u kakvoj situaciji i uslovima su se našli sudije i tužioci za maloletnike u pojedinim sredinama, ali i druge državne funkcije koje neposredno rade sa maloletnicima u riziku, nakon stupanja na snagu nove organizacione i kadrovske postavke pravosuđa 1. januara 2010. godine.

Cilj rada je i da se, na primeru jedne od većih sredina u našoj zemlji — Južnobański okrug sa Novim Sadom kao urbanim centrom Vojvodine, konstatuje i ukaže na trendove u oblasti maloletničke delikvencije, informiše kakvi su i u kojim uslovima ostvareni rezultati u radu na predmetima prema maloletnicima 2010. i 2011. godine i kako je očuvana i ojačana saradnja na lokalnom nivou. Na kraju se u vezi svega iznetog, ukazuje i na određene probleme i pitanja celine maloletničkog pravosuđa u Srbiji, koja nisu do sada rešena u ovoj oblasti, izazove koji nas čekaju u narednom periodu, uključujući i osvrt na tekst radne verzije i dopunama ZM-a.

Principi u međunarodnim dokumentima i postupak prema maloletnicima u našem krivičnom postupku s osvrtom na neke probleme u praksi

**Gordana Stojanović Milošević, zamenik Apelacionog javnog tužioca
u Beogradu**

Evropska zajednica insistira na činjenici da zemlja kandidat mora da reformiše institucije da bi garantovala vladavinu prava i poštovanje prava

maloletnika, a mi ulažemo napore u tom pravcu. Važno je reći da smo u maloletničkom pravosuđu bili „avangardni” za tadašnje socijalističke zemlje, da je davne 1953. godine postupak prema maloletnicima dobio svoja prva obeležja — odabrali smo protekcionistički model, koji je evoluirao zajedno sa evropskim razvojem. Posle razdvajanja jugoslovenskih republika, u ovaj zaštitnički model, u Srbiji, počinju da se unose elementi pravosudnog modela i diverzioni elementi. Uz načelo oportuniteta, uvodi se i restorativna pravda, te se za rezultat dobija „welfare — justice model”.

Autor posebnu pažnju posvećuje međunarodnim krivičnopravnim standardima, koji su inkorporirani u našem maloletničkom zakonodavstvu. Jugoslavija je među prvim državama potpisala 1990. *Konvenciju o pravima deteta*. To smo učinili i sa brojnim drugim dokumentima iz ove oblasti: tzv. *Pekinskim pravilima*, *Rijadskim smernicama* i dr. U radu je naglašeno da je veći broj konkretnih principa iz međunarodnih dokumenata sadržan u određenim normama našeg zakona. Na primer: zaobilazjenje sudske procedure kada je god to moguće — *Konvencija o pravima deteta* čl. 40(3), *Pekinsko pravilo* 14(4) je u čl. 58 našeg *Zakona o maloletnicima* i u čl. 5 do 8 — divergentne mere. Centar za socijalni rad ima veliku ulogu u našem maloletničkom krivičnom postupku — čl. 52, 53, 64 zakona, a to „korespondira” sa čl. 16 *Tokijskih pravila*. Besplatna pravna pomoć maloletniku u krivičnom postupku je kod nas predviđena u čl. 65, a u čl. 40 *Konvencije o pravima deteta*.

Deo analize je posvećen funkcionisanju maloletničkog pravosuđa u praksi, naročito kako se primenjuju novi instituti — posebne obaveze tj. vaspitni nalozi. Trebalo bi istaći naročito dobre strane našeg pravnog okvira krivičnog postupka prema maloletnicima, činjenicu da od 1.

januara 2006. godine imamo poseban zakon — *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnika*. Ali treba reći i šta su slabosti, odnosno da imamo za sjajnu regulativu loše materijalne uslove i nedovoljno povezane sve nadležne službe, neadekvatnu evidenciju i monitoring. Cilj rada je upravo ovo poslednje — naglašavanje šta je dobro u našem krivičnom maloletničkom postupku a gde nismo „na nivou zadatka”. Posebno treba podvući slabosti, prepoznati probleme, definisati ih i dati neke predloge za rešavanje.

Postupanje službenih lica prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u sistemu maloletničkog pravosuđa

Mr Dragan Obradović, predsednik Pravnog centra za decu i maloletnike u Valjevu

Prošlo je više od šest godina od početka primene *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Pomenuti zakon je na nov način definisao položaj maloletničkog pravosuđa u našoj zemlji. U radu autor analizira postupanja pojedinih kategorija službenih lica u okviru sistema maloletničkog pravosuđa u službenom kontaktu sa maloletnicima, pre svega izvršiocima krivičnih dela ali i oštećenima u meri u kojoj to zbog ograničenog obima ovog rada bude moguće. Nadalje, autor ukazuje na ono što je uočio kroz direktan rad u sistemu maloletničkog pravosuđa u jednom periodu, ali i posmatrano sa strane u saradnji sa nevladinim organizacijama kada je ova problematika u pitanju, kako bi ova

zapažanja bila putokaz u daljem radu pojedinih kategorija službenih lica u sistemu maloletničkog pravosuđa. Autor prikazuje postupanje pripadnika policije, javnih tužilaca, centara za socijalni rad i sudija za maloletnike u postupcima koji se vode prema maloletnicima u sukobu sa zakonom, ukazuje na probleme u radu pojedinih od ovih kategorija službenih lica i daje sugestije za unapređenje rada i prevazilaženje navedenih problema.

Mesto i uloga branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela u Republici Srbiji

MA Milena Banić, advokatica, stalna stručna konsultantkinja, trenerica i program koordinatorica Centra za prava deteta

U radu autorka analizira položaj branioca u sistemu maloletničkog pravosuđa u Srbiji i prikazuje mesto i ulogu branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela. Cilj rada je da se prikaže mesto i uloga branioca u sistemu maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji i da se ukaže na značaj postupanja branioca za ostvarivanje principa restorativne pravde u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela.

Na početku rada kratko će biti predstavljena uloga branioca u krivičnom postupku uopšte, naročito u smislu poštovanja prava na odbranu i prava na pravično suđenje. Nakon toga biće analizirane relevantne zakonske odredbe kojima se uređuje institut branioca u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, a koje su od značaja za predstavljanje

položaja branioca u ovom postupku, a naročito odredbe *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: *Zakon o maloletnicima*), *Krivičnog zakonika* i *Zakona o advokaturi*.

Nakon analize relevantnih zakonskih odredbi, posebna pažnja biće usmerena na ostvarivanje zakonskih odredbi u praksi, naročito u pogledu člana 49. stav 3. *Zakona o maloletnicima* kojim se propisuje obavezna specijalizacija advokata za postupanje u postupcima prema maloletnim učiniocima krivičnih dela.

Poseban deo rada biće posvećen ulozi branioca u sistemu maloletničkog pravosuđa i odnosu između branioca i maloletnika, kao i između branioca i svih drugih aktera u postupku, naročito imajući u vidu princip restorativne pravde na kome se temelji sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji. U tom smislu biće ukazano i na najčešće propuste branioca koji postupaju u krivičnom postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela.

Utvrđivanje istinitosti iskaza maloletnika u krivičnom postupku

Marina Kovačević Lepojević, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Dr Vesna Žunić Pavlović, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Problem utvrđivanja istinitosti iskaza maloletnih učesnika u krivičnom postupku u literaturi je relativno zapostavljen. Pri proceni iskaza

maloletnika stručnjaci najčešće razmatraju neverbalne simptome, promene u govoru i analizu sadržaja izjave. Međutim kako nijedan neverbalni simptom ne mora nužno da upućuje na lažno izveštavanje, analiza sadržaja se smatra pouzdanijim sredstvom za proveru istinitosti iskaza. U nekim zemljama koriste se radikalnije metode poput poligrafa za decu preko 12 godina. Cilj rada predstavlja prikaz instrumenata za procenu verbalnog i neverbalnog ponašanja dece sa namerom da lažno izveštavaju o krivičnom delu. U prvom delu rada razmotriće se različiti instrumenti procene verbalnog i neverbalnog ponašanja u cilju utvrđivanja istinitosti iskaza: *Statement Validity Analysis (SVA)*, *Criteria-Based Content Analysis (CBCA)*, *Rapid judgements in Assessing Verbal and Nonverbal Cues*, *Reality Monitoring* i drugi. Rezultati dosadašnjih istraživanja detekcije laganja kod dece pokazali su: da su deca u opisu realno odigranih događaja mnogo detaljnija, sa koherentnijom strukturom iskaza nego pri opisu lažnih događaja; da lažni opisi ostavljaju nejasne i plitke tragove u memoriji deteta, bez obzira na uzrast; da je omiljena verbalna strategija laganja dece povezivanje laži sa realnim događajima, a neverbalna nastojanje deteta da ostane smireno; da je detektovanje laži kod dece u forenzičkom kontekstu podjednako teško kao i kod odraslih uz priznavanje razlika prema uzrastu usled porasta svesti o posledicama laganja. Na kraju, autorke razmatraju aktuelne mogućnosti i teškoće u proceni istinitosti iskaza dece u krivičnom postupku u svetu i Srbiji.

TEMATSKA SESIJA

Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima

Moderatori:

Dragan Vulević i Ljubinka Marković

Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima

Bojana Mitić, Viši javni tužilac u Prokuplju

Dragiša Obradović, zamenik Višeg javnog tužioca u Prokuplju

Organ starateljstva ima posebnu ulogu u krivičnom postupku prema maloletnicima. Kako nije stranka u postupku, organ starateljstva nema sva ovlašćenja koja ima tužilac, branilac maloletnika i sam maloletnik. Zakon mu daje određena prava kao i određene obaveze u postupku u čijoj realizaciji i sam učestvuje saradujući sa sudom i tužiocem. Treba razlikovati ulogu organa starateljstva u krivičnom postupku, gde se postupak vodi protiv maloletnih izvršioaca krivičnih dela u odnosu na sudske postupke gde maloletnici imaju svojstvo oštećenih. S tim u vezi, organ starateljstva u prvom slučaju ima pravo da se upozna sa tokom postupka, da u toku postupka stavlja predloge i da ukazuje na činjenice

i dokaze koji su od važnosti za donošenje pravilne odluke, na koji način organ starateljstva ostvaruje aktivnu procesnu ulogu u postupku i da na izvestan način postupa poput stranke u postupku, mada nema to procesno svojstvo. Organ starateljstva ima važnu ulogu u prikupljanju i utvrđivanju podataka o ličnosti maloletnika, duševnoj razvijenosti, sredini i prilikama u kojima živi i drugim okolnostima koje se tiču ličnosti maloletnika. Često se može susresti da sudovi od organa starateljstva zahtevaju da isti predloži odgovarajuću krivičnu sankciju ili vaspitnu meru što mislim da je nepravilno, jer je sud taj koji je jedino ovlašćen da na osnovu dokaza koji su prikupljeni tokom pripremnog postupka odnosno izvedeni na glavnom pretresu ili nejavnoj sednici odluči o izricanju odgovarajuće krivične sankcije pri čemu ove podatke organ starateljstva prikuplja na nekoliko načina: na zahtev sudije za maloletnike, podnoseći izveštaj o tome i prilikom izvršavanja svojih drugih zakonskih ovlašćenja.

Viši javni tužilac za maloletnike o svakom pokretanju postupka prema maloletniku dužan je da obavesti nadležni organ starateljstva (čl. 53 st. 2 ZOMUKD). Ova obaveza je u vezi sa procesnim pravom organa starateljstva da: daje mišljenje tužiocu za upućivanje maloletnika u prihvatilište ili ustanovu za ispitivanje ili vaspitanje, u okviru mere pojačanog nadzora organ starateljstva daje predloge za izmenu ili obustavu vaspitne mere sudu za maloletnike koji je doneo odluku u prvom stepenu obzirom da, shodno čl. 17. st. 4 ZOMUKD, organ starateljstva brine o školovanju maloletnika, njegovom zaposlenju, odvajanju od sredine koja na njega štetno utiče, potrebnom lečenju i sređivanju prilika u kojima živi.

Uloga organa starateljstva u krivično procesnom sistemu zaštite oštećenih maloletnih lica ostvaruje se preko: podnošenja krivične prijave

nadležnom javnom tužilaštvu, saradnje sa javnim tužilaštvom kroz ulogu stručnjaka koji pružaju stručnu pomoć pri ispitivanju maloletnog lica, davanja mišljenja suda o posledicama krivičnog dela po maloletno lice (sociopsiholoških ekspertiza). Mišljenje organa starateljstva dostavlja se sudu u pismenoj formi i trebalo bi da odgovori na pitanja koja se odnose na psihosocijalni status maloletnog lica, na posledice zlostavljanja i zanemarivanja maloletnog lica, kao i na to da li je maloletno lice po svom psihofizičkom razvoju i aktuelnom stanju sposobno da svedoči.

Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnim postupcima prema maloletnicima — preventivne i interventne mere organa starateljstva u odnosu na (pre)delikventno ponašanje deteta

**Nataša Jović, Zaštitnik građana — načelnica odeljenja
za prava deteta**

**Snežana Nešić, Zaštitnik građana — samostalna savetnica
u odeljenju za prava deteta**

U ovom radu analizira se postupanje organa starateljstva u odgovoru na predelikventno i delikventno ponašanje deteta, imajući u vidu dokumenta i propise kojima su određene uloge i pozicija organa starateljstva.

Adekvatan odgovor sistema na predelikventno ponašanje deteta, a naročito kada se dete pojavljuje kao krivično neodgovorni počinitelj

krivičnog dela, često je od ključnog uticaja na to da li će doći do učvršćivanja delikventnog ponašanja. Sistem socijalne zaštite u ovom aspektu ima ključnu ulogu, zahvaljujući posebnim ovlašćenjima i mogućnostima da svojim specifičnim mehanizmima iz oblasti porodično-pravne i socijalne zaštite, prvi efikasno i blagovremeno deluje, i/ili zatraži uključivanje i koordinira rad ostalih sistema u ovaj proces. Kada se dete nađe u ulozi krivično odgovornog izvršioca krivičnog dela teret aktivnosti prevaljuje se sa sistema socijalne zaštite na policiju i pravosudni sistem. Međutim, uloga organa starateljstva, iako bitno drugačija, nije manje značajna, jer niz mera koje organ starateljstva u toku krivičnog postupka (može da) preuzima u odnosu na maloletnika i njegovu porodicu mogu biti presudne ne samo za ishod krivičnog postupka, već pre svega za buduće detetovo ponašanje i pravilan razvoj.

U radu su predstavljena i iskustva Zaštitnika građana iz prakse ovog organa, nakon pet godina rada u zaštiti i ostvarivanju prava deteta, kao i uočeni problemi i prepreke u sprovođenju preventivnih i interventnih aktivnosti u odnosu na krivično (ne)odgovorno dete (pre)delikventnog ponašanja.

Uloga i značaj organa starateljstva u krivičnom postupku prema maloletnicima

Snježana Jović, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

Nada Maletić, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

U radu autorke prikazuju uloge i odgovornosti centra za socijalni rad u svetlu zakonskih određenja *Zakona o maloletnim učinocima krivičnih*

dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (u daljem tekstu: *Zakon o maloletnicima*), *Zakona o socijalnoj zaštiti* i *Porodičnog zakona*, a sa stanovišta postupaka, procedura i usluga centra za socijalni rad, kao i prednosti i ograničenja u radu. Posebno se ukazuje na teškoće koje je centar za socijalni rad uočio u periodu od stupanja na snagu *Zakona o maloletnicima*. U radu se predstavljaju iskustva u pokušajima prevazilaženja teškoća i sugerišu načini za unapređenje prakse u radu sa maloletnicima koji se nalaze u krivičnom postupku kao i načini za postizanje boljeg razumevanja problema među profesionalcima iz različitih institucija sistema. Fokus je na grupi maloletnika koji nisu podobni nijednoj drugoj instituciji sistema (zdravstvo, obrazovanje...) u postizanju ciljeva koje postavlja *Zakon o maloletnicima* i drugi zakoni. Neke od dodatnih tema koje se obrađuju u ovom radu su: centar za socijalni rad kao koordinator aktivnosti u postupku procene i planiranju usluga zaštite maloletnika, praksa centara za socijalni rad u radu sa maloletnicima i primena principa restorativne pravde, šta je to što samo centar za socijalni rad može ponuditi mladima i njihovim porodicama, studija slučaja kao i zadaci koji stoje pred socijalnom zaštitom kako bi organ starateljstva ostvario svoju ulogu i unapredio i razvio praksu rada sa maloletnim učiniocima krivičnih dela.

Model zaštite u zajednici — jedan od preduslova za ostvarivanje pozitivnih promena u oblasti maloletničkog pravosuđa

Nada Šarac, Republički zavod za socijalnu zaštitu

Svetlana Živanić, Republički zavod za socijalnu zaštitu

Živorad Gajić, Republički zavod za socijalnu zaštitu

Lidija Milanović, Republički zavod za socijalnu zaštitu

Cilj ovog rada je da ukaže na neophodnost pokretanja raznovrsnih usluga u lokalnoj zajednici namenjenih deci sa problemima u ponašanju, kao i na činjenicu da socijalna zaštita i socijalni rad čine neraskidivi deo ne samo društvene brige za decu sa problemima u ponašanju, već i značajan resurs u zaštiti interesa maloletnih učinioca krivičnih dela. Autori analiziraju postojeće stanje u oblasti socijalne zaštite, probleme uslovljene nedostatkom interresorske saradnje i ukazuju na moguća rešenja za njihovo prevazilaženje.

U radu se razmatra značaj uspostavljanja modela zaštite u zajednici (*community care*), koji treba da stvori uslove za primenu koncepta restorativne pravde i omogući promene koje idu u pravcu snaženja preventivnog, vaspitno-pedagoškog karaktera maloletničkog pravosuđa. U osnovi ovog pristupa je pokušaj da se, angažovanjem svih strana uključenih u prestup — žrtve, prestupnika i lokalne zajednice, nađe najbolje moguće rešenje i promoviše partnerstvo i zajednička odgovornost. Posebna pažnja posvećena je usluzi dnevnog boravka za decu i mlade sa problemima u ponašanju, koja omogućava vaninstitucionalni tretman

dece u zajednici. Koncept dnevnog boravka za decu sa problemima u ponašanju otvara prostor za primenu restorativne pravde u skladu sa izrečenim sudskim merama, a takođe i rad u zajednici na podsticanju zajedništva i stvaranju uslova za primenu alternativnih mera podrške deci i njihovim porodicama. Rad obuhvata i podatke o dosadašnjim aktivnostima Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu na planu unapređenja kvaliteta zaštite dece i mladih sa problemima u ponašanju.

Specijalizovani program za mlade sa problemima u ponašanju „OPTIMUS”

Doc. dr Jasna Hrnčić, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Prof. dr Tamara Džamonja Ignjatović, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Vera Despotović Stanarević, Savetovališta za brak i porodicu

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica predviđa u okviru vaspitnih naloga i posebnih obaveza „...uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili savetovalištu” (čl. 7 i 14). Zakon predviđa i da će se u dnevnim boravcima „...odgovarajućim vaspitnim i obrazovnim sadržajima uticati na budući život i ponašanje maloletnika” (čl. 18, stav 3). Međutim, do skoro kod nas nisu bili razvijeni odgovarajući tretmani za ovu vrstu rada. Cilj ovog rada je da se prikažu karakteristike specijalizovanog programa grupnog tretmana „OPTIMUS” koji je namenjen smanjenju

antisocijalnog ponašanja i povećanju pro-socijalnog ponašanja i integracije mladih sa problemima u ponašanju i u sukobu sa zakonom, i koji se može primenjivati u okviru vaspitnih naloga, posebnih obaveza i dnevnih boravaka. Program obuhvata tri pod-programa: Radionice sa mladima, Radionice sa njihovim roditeljima i Posete porodicama, koji se mogu realizovati paralelno ili kao odvojeni programi. Pod-programi Radionice sa mladima i Posete porodicama su paralelno primenjeni kod 36 mladih i njihovih porodica iz Beograda. Evaluacija je pokazala da je došlo do smanjenja antisocijalnog i povećanja pro-socijalnog ponašanja mladih, kao i do poboljšanja njihove integracije u zajednicu. Njihove porodice su postale uspešnije u prevazilaženju problema mlade osobe i u zadovoljenju potreba svojih članova.

Uloga organizacija civilnog društva u primeni Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica

Radomir Jevtić, diplomirani specijalni pedagog, Udruženje za zaštitu i unapređenje položaja dece i mladih „KORAK NAPRED”

Ni posle više od šest godina od usvajanja i primene *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: *Zakon o maloletnicima*), zakon nije doživeo punu primenu u praksi, posebno u delu primene alternativnih i diverzionih mera. Razlozi su raznoliki, počev od nedostatka potpune podzakonske regulative, koja bi definisala standarde i procedure u sprovođenju

postupka prema maloletnim učinocima krivičnih dela, do nedovoljne obučenosti i motivisanosti profesionalaca, uključenih u proces zaštite maloletnih učinilaca krivičnih dela, kao i veoma prisutni stereotipi na svim nivoima zaštite.

Cilj ovog rada je da predstavi primer dobre prakse u zaštiti maloletnih učinilaca krivičnih dela i primeni *Zakona o maloletnicima*, koja se već tri godine veoma uspešno sprovodi u Kruševcu. Usled nedostatka uslova, neophodnih procedura i prethodno pomenutih teškoća, udruženje „Korak napred” je, u partnerstvu sa gradskom upravom i centrom za socijalni rad, obezbedilo i opremilo adekvatan prostor i iniciralo zaključivanje međusektorskog protokola, kojim su definisane uloge potpisnika i procedure u sprovođenju postupka zaštite maloletnih lica, kao i metodologija rada sa korisnicima, zasnovana na individualizovanom principu, tj. na sprovođenju individualnog plana rada (tretmana) sa korisnikom uz aktivno učešće posebnog stručnog lica u svojstvu mentora. Pored navedenih, potpisnici protokola su i Viši sud u Kruševcu, Više javno tužilaštvo, školska uprava, javno komunalno preduzeće i deo socio-humanitarnih organizacija, zainteresovanih za sprovođenje vaspitnih naloga i posebnih obaveza. Procedure su u potpunosti usklađene sa *Zakonom o maloletnicima*, u čijem definisanju je učestvovao i predstavnik Višeg javnog tužilaštva u Kruševcu, a postupak je u potpunosti usklađen i sa *Zakonom o socijalnoj zaštiti* u delu naručivanja i poveravanja usluga, što je definisano posebnim protokolom između centra za socijalni rad, kao organizatora usluge i „Korak napred”, kao pružaoca usluge. Ovako organizovana zaštita, omogućila je i preventivni rad sa decom sa rizičnim ponašanjem i krivično neodgovornim maloletnicima. Dosadašnji rezultati u radu sa korisnicima pokazuju uspešnost ovakvog koncepta rada, uz

primenu savremenih koncepcija i metoda, zasnovanim na aktuelnim zakonskim rešenjima. Primera radi: za razliku od republičkom proseka, gde se primena vaspitnih naloga prema maloletnim učiniocima krivičnih dela kreće između 2–4%, u Kruševcu se isti procenat primene kreće u rasponu od 12–18%.

Studijom organizacije „Amity”: „Analiza praksi primene vaspitnih naloga i posebnih obaveza u Srbiji”, „kruševački” koncept je ocenjen kao primer dobre prakse, a na konkursu Fonda „Mesta u srcu” u saradnji sa TACSO (Kancelarija EU za tehničku podršku organizacijama civilnog društva), „Korak napred” je oktobra 2011. godine nagrađen za najbolju građansku inicijativu i za najbolje lokalno partnerstvo.

Iskustva i izazovi u radu sa porodicama sa decom sa problemima u ponašanju

Lidija Filipovski, psiholog i porodični psihoterapeut Savetovališta za brak i porodicu Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu

Rad predstavlja svojevrstu integraciju različitih iskustava autora: iskustva iz terapijskog rada sa porodicama koje se obraćaju Savetovalištu za brak i porodicu u Beogradu zbog problema u ponašanju dece, kao i iskustva grupnog rada sa roditeljima stečena tokom višegodišnje primene Programa primarne prevencije problema ponašanja mladih „Umem bolje”. Program je akreditovan od strane Ministarstva rada i socijalne politike 2008. godine, a primenjuje se od 2002. godine u osnovnim školama u Beogradu od strane autorskog tima Savetovališta koji je koncipirao program.

U radu je pokrenuto pitanje izazova za nas profesionalce koji radimo sa porodicama čija deca imaju problem u ponašanju i u tom smislu su otvorene različite perspektive sagledavanja ovog značajnog i sve više aktuelnog problema kod mladih.

Problem je razmatran sa fenomenološkog i etiološkog aspekta iz više perspektiva: sistemska perspektiva: perspektiva porodice, iz perspektive roditelja i prvenstveno emotivnog odnosa koji gradi sa detetom i iz perspektive deteta — šta se događa na unutrašnjem planu deteta koje ispoljava agresivno ponašanje, specifično na planu njegovih emocija? Istaknut je značaj uloge roditelja i porodičnih faktora rizika problema u ponašanju dece iz sistemske perspektive. Naglašena je važnost roditeljskih postupaka, veština i načina na koji roditelji ostvaruju svoju roditeljsku ulogu u porodici, posebno kvaliteta emotivnog odnosa između roditelja i dece.

TEMATSKA SESIJA

Maloletnički kriminalitet u Republici Srbiji: sa fenomenološkog i etiološkog aspekta

Moderatori:

Prof. dr Đurađ Stakić i dr Ivana Stevanović

Etiološki faktori maloletničkog prestupništva

**Dr Zlatko Nikolić, viši naučni saradnik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja**

Predmet ovog rada je problem između biološki datih i socijalizirajućih faktora jedne ličnosti, u ovom slučaju maloletnika. Naučna saznanja su, naime, već utvrdila niz faktora od uticaja na ljudsko ponašanje, ali je problem i nadalje u prenaplašavanju pojedinih od njih. Tako pedagozi akcenat stavljaju na vaspitno-obrazovni proces, prenebregavajući pri tome socijalni milje i sredinski faktor, koji, pak, sociolozi prenaplašavaju na štetu socijalne psihologije i socijalne antropologije. Psiholozi tragaju za zajedničkim imeniteljem u ličnosti prestupnika, a pravnici traže rešenja u perfekcionistačkom pravnom logizmu.

Cilj ovog rada je, prema tome, da maloletnog prestupnika sagleda u celini njegovog bića, koji ima potencijale da bude i prestupnik (delinkvent i

kriminalac) i socijalizovano ljudsko biće sa društveno prihvatljivim ponašanjem.

Osnovne teme će, zato, biti filozofsko-antropološko poimanje čoveka, u dijadi između biološkog i socijalnog u zadovoljenju njegovih potreba istih za sve, zatim proces „proizvođenja čoveka”, odnosno, socijalizacija i socijalno učenje i, konačno, posledice neuspele socijalizacije ličnosti. Ovaj poslednji aspekt obuhvata socijalnopatološka obeležja maloletnih prestupnika, strukturu njihovih ličnosti i uticaj psihopatoloških poremećaja na maloletničko prestupništvo.

Fenomeni potrošačke kulture i njihov uticaj na maloletnički kriminal u Srbiji

Dr Olivera Pavićević, naučni saradnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja

Mr Sergej Uljanov, službenik Uprave za međunarodnu policijsku saradnju MUP RS, istraživač saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu

Rad identifikuje promene koje su se odigrale u sklopu transformacije srpskog društva u kapitalizam, pri čemu se intenzivno menjala kulturna paradigma sa ogromnim uticajem na omladinsku populaciju, a shodno tome, i maloletnički kriminal. Cilj analize koja je predmet ovog rada odnosi se na identifikovanje društvenih fenomena povezanih sa intenzivnim uplivom potrošačke kulture i njihov uticaj na konstruisanje identiteta mladih osoba i formiranje njihovog vrednosnog koncepta. Determinišući

u mnogome životne izbore mladih, oni mogu biti sagledani kao deo problema maloletničkog kriminala u savremenom srpskom društvu.

Analiza veze između obrazovanja, nejednakosti i socijalnog identiteta pokazuje da ličnost može biti shvaćena kroz organizaciju socijalno strukturisane prakse metodom zasnovanom na istraživanju savremenih promena u maskulinitetu. Promene u konstrukciji maskuliniteta mogu da dovedu do značajnih uvida u prirodu nasilnog i kriminalnog ponašanja mladih ljudi. Okretanje mladih kulturi mačizma uzrokovana je pozicijom socijalnih atusajdera koji su stavljeni pred izbor da sopstveni interes prilagođavaju zahtevima nove ekonomije i demaskulizirane potrošačke kulture prilagođavajući svoju ličnost preduzetničkim zahtevima postindustrijskog koncepta. Drugi način je ratoborni i destruktivni odnos prema svojoj marginalnosti. Ishodi takvog izbora su loš uspeh u školi, svojevoljno napuštanje škole i kriminalno ponašanje, obeleženo preteranim prikazivanjem muškosti koje uključuje čvrstinu, konfrontaciju, seksualno uznemiravanje i homofobično nasilje.

Vrednosna dezorijentacija većine ljudi koja je nastala u vakuumu u kome dominiraju ekonomski kriterijum uspeha i „moralni nihilizam” sa izrazitom socijalnom demotivisanošću povezana je sa paralelnim procesom radikalne individualizacije. U odsustvu dubljeg promišljanja o sebi i svetu oko sebe, koje se od njih ne traži, mlađe generacije formiraju identitet izgrađen oko zabave i konzumerizma izražen u dominaciji kulture zabave koja nudi i mobilise smisao, zadovoljstvo i identitet. Prezir prema svemu što odstupa od imperativa lagodnog, zabavnog i glamuroznog života na socijalnom planu rezultira razočaranjem i revoltom u susretu sa realnošću koja je daleko od medijskih predstava

o uspehu. Individualna i grupna kreativnost, društvena solidarnost i kritičko preispitivanje stvarnog sveta nisu poželjne u ambijentu u kome vladaju korporativni principi i vrednosti. Uznemirenost, nezadovoljstvo i bespomoćnost nastaju kao posledica neprekidne kompeticije uslovljene izrazitom ekonomskom i društvenom polarizacijom.

Grafiti kao maloletnički govor mržnje

**Prof. dr Zorica Mršević, Institut društvenih nauka Beograd;
Fakultet za evropske pravno-političke studije, Novi Sad**

Predmet rada su ulični grafiti mržnje maloletnih autora kao podvrste javnog diskursa mržnje u Srbiji. Pisanje i oslikavanje uličnih grafita je omiljena i rasprostranjena forma izražavanja pretežno populacije mladih, najčešće maloletnih lica, kojom ona iskazuje svoje emocije i stavove koji ne retko sadrže poruke mržnje i pozive na diskriminaciju i nasilje. Osim osnovnog značenje mržnje grafiti mržnje doprinose ontologizovanju nasilja kao manifestacije onoga „što jeste”, neprikosnovenog i nepromenljivog u svojoj datosti čime postaju intelektualni koncepti koji imaju moć legitimizacije zla. Takođe, povećavaju strah od nereda, bezakonja, masovnog nasilja navijačkih grupa, nekontrolisanog porasta izvršenih kriminalnih dela, ukratko strah od mogućnosti sopstvene viktimiziranosti, i to ne samo kod specifičnih grupa konkretno ciljanih pretnjama i mržnjom već mnogo šire. Kod klasifikacije i tumačenja vrsta i poruka grafita pažnja će se pokloniti suštinu omladinske zajednice, tj. da njihov *communitas* pripada velikoj sadašnjosti mladosti sa svojim zahtevima i pravilima. Da bi se identifikovali i analizirali razlozi i motivi

nastajanja grafita, posebno onih kojima se izražava mržnja, pretnja i poziva na nasilje i diskriminaciju, potrebno je pre svega uočiti ko su grafiteri, uglavnom maloletni „opet ti fudbalski navijači“, ali koji su ponekad produžena ulična ruka nekih mnogo starijih i moćnijih.

Cilj rada je identifikovanje uzroka nastanka grafita mržnje kao dela omladinske subkulture bunta i njihovih autora kao maloletnika koji uglavnom potiču iz heterogene proleTERSke mešavine urbanog siromaštva, rasnih i etničkih manjina i drugih marginalizovanih grupa koje karakteriše usporena ili onemogućena socijalna mobilnost. Ukazaće se i na ciljne grupe koje su najčešće meta omladinskih grafita mržnje kao i ironiju cele situacije jer su glavne društvene grupe ciljane tim grafitima (npr. Romi, LGBT populacija, nacionalne manjine i sl.), pripadnici vrlo sličnog ako ne i identičnog proleTERSkog miksa siromaštva, marginalizacije i diskriminacije kao i tvorci grafita. Rad ima za cilj i da identifikuje razloge dosadašnjeg odsustva sankcija za tu specifičnu formu maloletničkog govora mržnje, kao i da ukaže na činjenicu da odsustvo svake mere stvara urbani ambijent mržnje koji se time portretira kao sredina koja nije u stanju da izađe na civilizovan način sa drugošću drugih.

Osnovne teme rada su: sadržaji grafita mržnje, neophodnost kontekstualizacije pri njihovom tumačenju, posledice koje imaju, odsustvo društvene reakcije u vidu prećutne, široko prisutne amnestije grafitera, potencijalno primenljive mere kriminalne politike, širok dijapazon postojećih sankcija i ratio njihovog neprimenjivanja koji uglavnom leži u maloletničkom uzrastu grafitera ali i mogućoj zaštiti nevidljivih moćnika iz pozadine.

Krivična dela izvršena na području škola u Republici Srbiji

Dr Branislava Popović Čitić, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Marija Marković, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Dr Slađana Đurić, Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu

Problem bezbednosti školske sredine predmet je intenzivnog naučnog i stručnog razmatranja tokom poslednje decenije u Republici Srbiji. Polazeći od činjenice da je poznavanje obima i strukture bezbednosnih događaja na području škola neophodan preduslov planiranja efektivnih preventivnih strategija i intervencija, sprovedena je statistička analiza podataka o broju krivičnih dela izvršenih u objektu, dvorištu i neposrednoj okolini škola.

Izvor podataka bila je evidencija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, a analizirani su podaci o broju krivičnih dela izvršenih na području škola od strane učenika, nad učenicima i na štetu imovine učenika ili škola. Obuhvaćen je trogodišnji period, od 2008. do 2010. godine, budući da su se pre ovog perioda podaci o bezbednosnim događajima (krivičnim delima, prekršajima i ostalim događajima) izvršenim na području škola prikazivali objedinjeno.

Najznačajniji rezultati analize pokazuju da krivična dela izvršena na području škola u Republici Srbiji čine jednu trećinu (32–35%) svih bezbednosnih događaja evidentiranih u školama, pri čemu je

od ukupnog broja krivičnih dela izvršenih na području škola, preko 70%, u svim posmatranim godinama, izvršeno unutar same škole. U strukturi krivičnih dela, u svim analiziranim godinama, dominiraju imovinska krivična dela sa učešćem od 50% do 60%, dok se na drugom mestu po učestalosti, ali u znatno manjem procentu, nalaze krivična dela protiv života i tela sa učešćem od 5% do 9%. Među ostalim krivičnim delima, koja čine 30 do 40% od ukupnog broja krivičnih dela izvršenih na području škola, najučestalije je krivično delo nasilničkog ponašanja iz grupe krivičnih dela protiv javnog reda i mira (oko 10% unutar grupe ostalih krivičnih dela, odnosno 3 do 5% unutar svih krivičnih dela).

Posmatrano prema policijskim upravama Republike Srbije, najveći broj krivičnih dela, sa učešćem od 12% do 20%, zabeležen je na području škola koje pripadaju policijskoj upravi Beograd, s tim što je od 2008. godine evidentno kontinuirano opadanje broja krivičnih dela unutar ove policijske uprave. Sa druge strane, u školama koje pripadaju policijskoj upravi Novi Sad, prisutan je blagi porast broja krivičnih dela, tako da u 2010. godini dostižu podjednako učešće kao i grad Beograd (12%). Porast broja krivičnih dela zabeležen je i u policijskim upravama Niš, Leskovac, Bor, Šabac, Kraljevo i Kikinda.

Podaci o učestalosti i strukturi krivičnih dela izvršenih na području škola u Republici Srbiji ukazuju na potrebu kreiranja preventivnih programa koji bi bili primenjivani u domenu školske sredine, uključujući i razvijanje obuhvatnih strategija unapređenja bezbednosti školskog objekta i neposrednog okruženja škole.

Reforma sistema prikupljanja i praćenja podataka relevantnih za sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji

Dr Ivana Stevanović, naučni saradnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, predsednica Centra za prava deteta

U radu autorka ukazuje na značaj razvoja indikatora za sistem maloletničkog pravosuđu koji pružaju okvir za merenje i prezentovanje određenih informacija o stanju maloletničkog kriminaliteta. S tim u vezi, najveći deo rada posvećen je prikazu aktivnosti Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenje krivičnih sankcija prema maloletnicima (dalje: Savet) u reformi sistema prikupljanja i praćenja podataka relevantnih za sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji.

Nakon stručne procene o neophodnim merama za unapređenje u ovoj oblasti, u radu se posebna pažnja poklanja analizi predloženih mere za unapređenje celokupnog sistema prikupljanja i praćenja podataka u oblasti maloletničkog pravosuđa. Uopšteno gledano, u oblasti prikupljanja i praćenja podataka u maloletničkom pravosuđu, po mišljenju Saveta, neophodno je: 1) terminološki i funkcionalno prilagoditi ili izmeniti postojeće obrasce; 2) uskladiti, odnosno utvrditi jedinstvene kriterijume za prikupljanje i praćenje podataka od strane za to ovlašćenih institucija i organizacionih jedinica (kroz precizno definisanje pojmova i radnji) u pravcu stvaranja kompatibilnog sistema za prikupljanje i praćenje podataka koji bi na usklađen i ekonomičan način činio dostupnim

relevantne podatke o stanju maloletnika (i dece) u sukobu sa zakonom u Republici Srbiji.

Poseban deo rada posvećen je upoznavanju stručne i naučne javnosti sa izmenjenim i dopunjenim obrascima SK3 i SK4 Republičkog zavoda za statistiku koji će biti u funkciji od 1. januara 2013. godine. Autorka izmene i dopune obrazaca SK3 i SK4 sagledava u svetlu razvoja indikatora u smislu unapređenja okvira za merenje i prezentovanje podataka relevantnih za sistem maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji, odnosno posmatra ih u kontekstu povezanosti sa Globalnim indikatorima u sistemu maloletničkog pravosuđa koji nude polaznu osnovu za procenu i evaluaciju usluga i politika na svetskom nivou.

Fenomenološke karakteristike imovinskog kriminaliteta maloletnika u periodu od 2008. do 2010. godine

**Filip Mirić, doktorant na smeru za krivičnopravne nauke
Pravnog fakulteta u Nišu**

Predmet rada su fenomenološke karakteristike imovinskog kriminaliteta maloletnika. U radu će najpre biti prikazane osnovne karakteristike imovinskog kriminaliteta uopšte, da bi se zatim maloletnička delikvencija pojmovno odredila u širem i užem smislu.

Od fenomenoloških karakteristika imovinskog kriminaliteta maloletnika posebno je analiziran broj prijavljenih, optuženih i osuđenih maloletnika

u periodu od 2008. godine do 2010. godine, čime će se steći potpun uvid u obim i dinamiku imovinskog kriminaliteta maloletnika u posmatranom periodu, što je ujedno i cilj ovog rada. Do podataka o ispitivanoj pojavi će se doći na osnovu zvaničnih informacija Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije. U radu je korišćen statistički metod, shodno karakteru korišćenih podataka.

Ovaj rad je skromni doprinos autora proučavanju maloletničkog kriminaliteta i njegovom suzbijanju imajući u vidu odgovornost društva za resocijalizaciju maloletnika koji su iz različitih razloga prekršili pravne i društvene norme i time došli pod udar represivnih normi krivičnog zakonodavstva.

TEMATSKA SESIJA

Izvršenje vaspitnih mera i kazne maloletničkog zatvora

Moderatori:

Stanka Simonović i Vesna Stevanović

Kažnjavanje maloletnika u krivičnom pravu

Prof. dr Dragan Jovašević, redovni profesor Pravnog fakulteta u Nišu

Početkom 2006. godine u Republici Srbiji je stupilo na snagu novo maloletničko (materijalno, procesno i izvršno) krivično pravo. Na taj način je okončavajući reformu kaznenog prava Republika Srbija je sledila tendencije savremene kriminalne politike drugih razvijenih evropskih zemalja (Francuska, Nemačka, Hrvatska), pa je na poseban, specifičan način odredila krivičnopravni status maloletnika. Ta specifičnost se ogleda u više pravaca: 1) donet je *Lex specialis* — poseban *Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (ZOMUKD) čime su maloletnici u svom krivičnopravnom položaju u potpunosti odvojeni od statusa punoletnih lica kao učinilaca krivičnih dela, 2) određena je posebna nadležnost viših sudova za postupanje u krivičnim predmetima maloletnih učinilaca krivičnih dela, 3) predviđena je obavezna specijalizacija lica koja u organima krivičnog pravosuđa učestvuju u krivičnom postupku prema maloletnim učinocima krivičnih

dela (uz prethodnu obuku i izdavanje licenci — „sertifikata”) i 4) pored krivičnih sankcija zakon je prema maloletnim učinocima krivičnih dela predvideo mogućnost izricanja posebnih mera sui generis — vaspitnih naloga (uputstava ili preporuka) — kao sredstava restorativne pravde kojima se izbegava pokretanje ili vođenje krivičnog postupka. Novo maloletničko krivično pravo u Republici Srbiji predviđa dve vrste krivičnih sankcija. To su: 1) vaspitne mere i 2) maloletnički zatvor. To su zakonom predviđene mere društvene reakcije koje nadležni sud izriče maloletnim učinocima krivičnih dela u cilju njihovog vaspitanja, prevaspitanja i pravilnog razvoja. Upravo o novom krivičnom pravnom položaju maloletnih učinilaca krivičnih dela i primeni kazne maloletničkog zatvora sa teorijskog, praktičnog i uporednopravnog aspekta govori i ovaj rad.

Krivične sankcije prema maloletnicima — stanje i primena

**Tatjana Skakavac, Fakultet za pravne i poslovne studije
„Dr Lazar Vrkatić” Novi Sad**

Poslednjih decenija maloletnička delikvencija u svetu i kod nas poprima sve ozbiljnije dimenzije, kako po pitanju rasprostranjenosti, tako i po fenomenološkim formama ispoljavanja. Zakonom o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnom pravnoj zaštiti maloletnih lica iz 2005. godine, Srbija se konačno svrstala u red zemalja koje su na ovaj način regulisale položaj maloletnika u krivičnom pravu. Ako se ima u vidu opšta svrha svih krivičnih sankcija, pa i maloletničkih — suzbijanje svih oblika

i vidova kriminaliteta, ovim zakonom je posebno određeno da je njihova osnovna namena prema maloletnicima, pre svega vaspitne prirode. Dakle, da se utiče na njihov razvoj, jača njihova lična odgovornost, vaspitanje i pravilan razvoj ličnosti i obezbeđenje potrebnih uslova za njihovo adekvatno uključivanje u društvenu zajednicu. Evidentno je da ovaj zakon ima brojne prednosti, ali se sasvim opravdano postavlja pitanje primene pojedinih njegovih odredbi, naročito u pogledu njihove efikasnosti. U ovom radu, posebno će se ukazati na vrste, uslove za izricanje, primenu i efikasnost pojedinih krivičnih sankcija prema maloletnicima.

Primena mere bezbednosti prema maloletnim učiniocima krivičnih dela

Vera Sofrenović, sudija za maloletnike Višeg suda u Beogradu

U radu autorka predstavlja postupak izricanja mera bezbednosti i izvršenje mera bezbednosti i ukazuje na probleme u izvršenju mera bezbednosti izrečenih prema maloletnicima i iniciranje rešenja navedenih problema. Osnovne teme rada odnose se na primenu mera bezbednosti prema maloletnicima i to obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi, obavezno lečenje alkoholičara i obavezno lečenje narkomana. Posebno se ovim radom ukazuje na probleme u praksi, pre svega vezane za izvršenje mera bezbednosti, a koji problemi ograničavaju izricanje mera bezbednosti maloletnicima, čak i u slučajevima kada je njihovo izricanje najcelishodnije.

Efikasnost vaspitnih mera iz otvorene zaštite

**Ljubinka Marković, psiholog, samostalni savetnik Odeljenja
za maloletnike Višeg suda u Beogradu**

U radu autorka razmatra da li su i koliko vaspitne mere efikasne krivične sankcije tj. da li se njima i u kojoj meri ostvaruje svrha krivičnih sankcija po *Zakonu o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Cilj rada je da se, kroz analizu dobijenih podataka utvrdi može li se i kako povećati broj vaspitnih mera koje ostvaruju svoju svrhu. Rad ima karakter *istraživanja*. Procena je rađena tokom 2011. godine na uzorku od 254 vaspitne mere otvorenog tipa (bez sudskog ukora) izrečenih i realizovanih u Višem sudu u Beogradu, a arhiviranih tokom 2010. godine.

Korišćen je metod neposrednog uvida u pojedinačne predmete izvršenja vaspitne mere (IVM predmete) i posrednog procenjivanja efekta vaspitne mere — na osnovu izveštaja i stručne procene CSR o realizaciji vaspitne mere. Postignute promene su sagledavane u komparaciji statusa maloletnika u vreme poslednjeg izveštaja i statusa u vreme obrade za potrebe krivičnog postupka u kojem je navedena vaspitna mera izrečena. Procena je rađena na osnovu pet unapred utvrđenih kriterijuma i trostepenom skalom ocenjivanja.

Dobijeni podaci ukazuju da su u posmatranom uzorku vaspitne mere u gotovo ¾ predmeta bile dobro odmerene i efikasne krivične sankcije koje su ostvarile svoju svrhu.

Prednost primene vaspitne mere pojačanog nadzora uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika — primer dobre prakse

Aleksandra Birta, psiholog — voditelj slučaja, Centar za socijalni rad grada Novog Sada

Mirjana Sremački, psiholog — voditelj slučaja, Centar za socijalni rad grada Novog Sada

Jelena Zorić, psiholog — voditelj slučaja, Centar za socijalni rad grada Novog Sada

Stana Todorić, pedagog — voditelj slučaja, Centar za socijalni rad grada Novog Sada

Novine koje je doneo *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivično pravnoj zaštiti maloletnih lica* („Službeni glasnik SRS”, br. 85/2005), nisu mogle u potpunosti da se primenjuju, obzirom da su za realizaciju nekih od njih bile neophodne ustanove u kojima bi se realizovale izrečene vaspitne mere. Preuzimajući odgovornost za prevazilaženje ovog nedostatka napisali smo predlog projekta „KLUB 08” — Dnevni boravak za intenzivan rad sa maloletnim učiniocima krivičnih dela (u daljem tekstu: Klub 08). Implementacijom ovog projekta želeli smo da, pored davanja mogućnosti Sudu da prema članu 18. izriče vaspitnu meru *Pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi za vaspitanje i obrazovanje maloletnika*, unapredimo stručni rad Organa starateljstva. Unapređenje rada smo videli u obezbeđivanju kontinuiteta u radu sa maloletnicima koji ostaju u svojoj

porodici, čime se očekuje veća uspešnost rezultata primene izrečenih vaspitnih mera i smanjenje recidiva vršenja krivičnih dela. Projekat je podržan od strane Fonda za socijalne inovacije i realizovan tokom 2009. i 2010. godine.

U radu autorke predstavljaju iskustava rada Kluba 08 kroz opis realizovanih aktivnosti i ukazuju na prednosti, nedostatke i rizike ovako organizovanog rada. Rad ukazuje na neophodnost preuzimanja odgovornosti svih relevantnih institucija za unapređivanje krivičnopravne zaštite maloletnih učinioaca krivičnih dela, kao i na važnost postojanja dnevnih boravaka za intenzivan rad sa maloletnim učiniocima krivičnih dela. Teme koje se obrađuju u radu odnose se na analizu potreba maloletnika za ovakvom vrstom organizacije rada, potom na prezentaciju načina organizovanja Kluba 08, opise realizovanih aktivnosti, kao i na analizu prednosti i nedostataka primenjenog programa tretmana.

Primena bihejvior menadžment programa — sistema bodova i nivoa u radu sa maloletnicima u vaspitno-popravnom domu

Živica Pavlović, psiholog Vaspitno-popravnog Doma u Kruševcu

U radu autorka prezentuje uvođenje i primenu sistema nivoa i bodovanja (*bihejvior menadžment programa*) u Vaspitno-popravnom Domu u Kruševcu i predstavlja pozitivne aspekte ovakvog načina rada sa maloletnicima. Osnovna tema ovog rada je detaljniji prikaz filozofije

ovog programa (ZAPAZITE IH KADA SU DOBRI), sa posebnim osvrtom na značaj određivanja individualnih ciljeva ponašanja (veštine koje maloletnicima nedostaju, a neophodno je da ih usvoje tokom boravka u Domu), koji, pored svakodnevnog bodovanja određenih aktivnosti, čine suštinu ovog programa. Autorka kroz prezentaciju primene bihejvior menadžment programa ukazuje na pozitivne strane sistema nivoa i bodovanja, sa aspekta samih maloletnika, koji u svakom trenutku znaju šta se od njih očekuje i na čemu bi trebalo dalje da rade, što umanjuje njihovu neizvesnost, posebno vezano za korišćenje privilegija i konačnog otpusta iz Doma.

PLENARNA SESIJA

Izricanje i primena vaspitnih naloga

Moderatori:

Jelica Vučković Janković i Dubravka Damjanović

Primena vaspitnih naloga u Srbiji i principi restorativne pravde: mogućnosti i izazovi

Dr Sanja Čopić, naučni saradnik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, predsednica UO Viktimološkog društva Srbije

Vaspitni nalozi predstavljaju posebnu vrstu mera *sui generis*, koje se po prvi put uvode u zakonodavstvo Srbije *Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Uvođenjem ove vrste mera, srpski zakonodavac se priklanja opštem trendu savremenog društvenog odgovora na kriminalitet maloletnika, koga karakteriše široka primena diverzionog modela postupanja: skretanje sa klasične sudske procedure i udaljavanje maloletnika, kada god je to moguće, od pravosudnog sistema, odnosno, njegovo preusmeravanje na vansudske mehanizme postupanja i primenu mera koje nisu represivne i koje ne vode stigmatizaciji maloletnika. Pri tome, primenom diverzionog modela postupanja sve više se teži postizanju i određenih restorativnih ciljeva, pa je tako restorativna pravda, počev od devedesetih godina prošlog veka, postala sveprisutna tema reformi maloletničkog pravosuđa. Unošenje elemenata restorativne pravde u

maloletničko zakonodavstvo Srbije kroz predviđanje, između ostalog, vaspitnih naloga, predstavlja pozitivan korak u procesu harmonizacije domaće legislative sa međunarodnim i evropskim standardima i rešenjima u uporednom zakonodavstvu. Primena vaspitnih naloga vodi humanijem postupanju u odnosu na maloletnog učinioca krivičnog dela, ali, sa druge strane, ona donosi i izvesno poboljšanje položaja žrtve u postupku, vodeći njenoj materijalnoj i/ili moralnoj satisfakciji. Istovremeno, primenom pojedinih vaspitnih naloga, kao što je poravnanje sa oštećenim, postavlja se osnov za aktivnije uključivanje žrtve u razrešenje konflikta nastalog izvršenim krivičnim delom i za mogući uticaj žrtve na ishod postupka, što je jedna od ključnih odrednica restorativnog pristupa. Stoga, polazeći od osnovnih principa i vrednosti restorativne pravde, u radu će biti data analiza postojećeg normativnog okvira u vezi sa vaspitnim nalogima i njegove primene u praksi. Cilj rada je da se ukaže na mogućnosti postizanja restorativnih ciljeva kroz primenu pojedinih vaspitnih naloga, kao i na probleme i izazove na koje se s tim u vezi nailazi u praksi.

Primena vaspitnih naloga u tužilačkoj praksi

Jelica Vučković Janković, zamenik Apelacionog javnog tužioca u Nišu

U radu autorka predstavlja dosadašnju praksu u izricanju i realizaciji vaspitnih naloga od strane tužilaca kroz obim primene, trend povećanja u primeni, vrste vaspitnih naloga za koje se tužilac odlučuje, razloge za neprimenjivanje drugih vrsta vaspitnih naloga u okviru zakonom limitirane tužilačke primene. Posebno se ukazuje na probleme u dosadašnjoj praksi uz zapažene pozitivne efekte uključivanjem ovih

mera u maloletničko pravosuđe, i daju se predlozi mera za poboljšanje i pojednostavljenje primene ovog instituta, i izmenu zakonskih propisa u ovoj oblasti u odnosu na tužioca.

U referatu se analizira potreba formalizovanja procedure kroz donošenje podzakonskih akata i definisanje smernica za postupanje kod primene svakog vaspitnog naloga ponaosob, potreba budućeg regulisanja troškova, finansiranja i evidencije sprovođenja vaspitnih naloga, kao i standardizovanje pružanja usluga u realizaciji istih, upućivanje na saradnju organa pravosuđa, socijalne zaštite, lokalne zajednice i civilnog sektora u realizaciji vaspitnih naloga kroz interaktivno funkcionisanje svih učesnika u postupku. Daje se statističko sagledavanje primenjenih vaspitnih naloga od strane tužioca na području apelacija u periodu 2010–2011. godina kroz prvostepenu aktivnost viših tužilaštva ponaosob prema podacima Republičkog javnog tužilaštva.

Cilj referata je iniciranje razmene iskustava u praktičnoj primeni vaspitnih naloga na konferenciji od strane učesnika u postupku, radi podsticanja svih subjekata u lancu primene u nastojanju izgradnje istovetnih stavova i procedura sa definisanim ulogama u realizaciji vaspitnih naloga. Takođe, kroz obradu navedenih tema daje se podrška tužiocima da se što češće odlučuju za primenu ovog instituta u budućem radu.

Izricanje i primena vaspitnih naloga

Aleksandar Gavrić, tužilački pomoćnik u Višem javnom tužilaštvu u Pančevu

U radu autor nastoji da prikaže, objasni i ukaže na prednosti i nedostatke instituta vaspitnih naloga u maloletničkom krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije. Sistematika rada se odnosi na nekoliko celina: 1. pojam vaspitnih naloga, istorijat, razvoj, cilj i implementacija u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije — opšti pojam diverzifikacije krivičnog postupka i njen cilj u maloletničkom krivičnom pravu, 2. razmatranje uslova za primenu vaspitnih naloga sa posebnim osvrtom na objektivni uslov — visinu zaprećene kazne za izvršeno delo kao granicu u pogledu primene vaspitnih naloga i ukazivanjem na praktične situacije koje opravdavaju primenu ove mere i u situacijama kada je izvršeno krivično delo sa zaprećenom kaznom zatvora preko 5 godina ukoliko je isto prouzrokovano afektivnom reakcijom, nedostatkom samokontrole i nepromišljenosti postupaka maloletnika odn. ukoliko se delo javlja kao posledica običaja koji su karakterišu potkulturu pojedinih društveno etničkih grupa 3. Pojedinačnu obradu svake vrste vaspitnog naloga ponaosob sa osvrtima na prednosti i mane istih, problemima primene u praksi pojedinih vaspitnih naloga, te mogućnosti „izigravanja zakona i degradiranja svrhe vaspitnih naloga” od strane lica prema kojima se primenjuju (npr. izvinjenje oštećenom) 4. ukazivanje na razlike i sličnosti sa pojedinim merama vaspitnih obaveza iz čl. 14. ZM-a sa akcentom na neravnopravan položaj maloletnika prilikom izbora primene vaspitnog naloga ili vaspitnih mera posebne obaveze (neravnopravnost položaja maloletnika se ogleda u činjenici da se izricanje navedenih mera unosi

u evidencije o izrečenim vaspitnim merama, za razliku od vaspitnih naloga, pri čemu treba imati u vidu istovetnost sadržine ova dva vida reakcije države na maloletničku delikvenciju), 5. uporednopravni prikaz mera vaspitnih naloga sa osvrtom na prednosti pojedinih vrsta vaspitnih naloga predviđenih krivičnim zakonodavstvom pojedinih evropskih zemalja i zemalja u regionu (pr. vaspitni nalog predviđen u krivičnom zakonodavstvu Republike Slovenije — završavanje kursa poznavanja saobraćajnih propisa i dr.), 6. ukazivanje na poteškoće i niz manjkavosti u sveri primene vaspitnih naloga, praćenim inertnošću nadležnih organa socijalnog staranja u saradnji sa organima formalne socijalne kontrole, ovlašćenih za izricanje vaspitnih naloga, u domenu izvršenja istih.

Autor daje kritički osvrt na norme maloletničkog krivičnog prava koje uređuju primenu ovog vida oportuniteta krivičnog gonjenja prema maloletnim učiniocima krivičnih dela i ukazuje na nužnost da se pojedini vaspitni nalozi i sama njihova primena bliže uredi podzakonskim aktima, na (ne)svrsishodnost primene istih kao i na praktične probleme u sferi izvršenja vaspitnih naloga.

Primena vaspitnih naloga u praksi Višeg suda u Novom Sadu

Dragana Dragičević, sudijski pomoćnik Višeg suda u Novom Sadu

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (u daljem tekstu: ZM), sem što je svrstao Republiku Srbiju u red zemalja, koje posebnim zakonom (*lex specialis*) uređuju maloletničko

prestupništvo, doneo je i niz novih, naprednih rešenja, koja, u mnogome mogu da pojednostave i ubrzaju postupak prema maloletnicima. Ako je imperativ u postupanju prema maloletnicima naročita hitnost, a u tom kontekstu i potreba, koja nalaže da ceo postupak bude efikasan i delotvoran, onda svaki protek vremena, vrlo često učini da sam postupak izgubi smisao (ponekad se dešava da se procesuiraju „maloletnici”, koji su, već u fazi pripremnog postupka, postali punoletni), a svrhu je, tada, gotovo nemoguće postići. Zbog toga, vaspitni nalozi i jesu svojevrsan način da se u svim slučajevima, kada su za to ispunjeni zakonom predviđeni uslovi, krivični postupak prema maloletniku ne pokrene, a da se, ipak, izvrši adekvatan uticaj na pravilan razvoj maloletnika i jačanje njegove lične odgovornosti, sve sa ciljem da u buduće ne vrši krivična dela.

Tema ovog rada je primena vaspitnih naloga posmatrana kroz praksu Višeg suda u Novom Sadu. Naime, od donošenja ZM-a, sudije za maloletnike Višeg suda u Novom Sadu u saradnji sa tužiocem za maloletnike i nadležnim organom starateljstva (Centrom za socijalni rad), vrlo uspešno primenjuju vaspitne naloge prema maloletnicima. Uspešnost primene ogleda se u velikom procentu potpuno ispunjenih vaspitnih naloga od strane maloletnika. U radu su korišćeni podaci iz evidencije vaspitnih naloga Višeg suda u Novom Sadu za 2010. i 2011. godinu, koji se odnose na ukupan broj izrečenih vaspitnih naloga, vrste vaspitnih naloga, koji su najčešće izricani, kao i vrste krivičnih dela za koja su izricani vaspitni nalozi maloletnicima. Analiza ovih podataka je višestruko korisna, kako u praktičnom, tako i u teorijskom smislu, jer otvara nove mogućnosti za primenu vaspitnih naloga, ukazuje na veliki potencijal vaspitnih naloga u korekciji ponašanja maloletnika i u isto vreme, nameće veliki broj pitanja, čija dalja razrada bi, u budućnosti,

trebalo da dovede do novih, poboljšanih rešenja. Takođe, poseban osvrt je dat u odnosu na pozitivan efekat vaspitnih naloga na ponašanje maloletnika, što je potkrepljeno ilustrativnim primerima iz prakse Višeg suda u Novom Sadu (izvodi iz rešenja o obustavi pripremnog postupka nakon što je vaspitni nalog realizovan). Najzad, ukazano je i na potrebu da se, u najavljenim izmenama ZM-a, arsenal vaspitnih naloga obogati uvođenjem novih, kao i da se prošire mogućnosti za primenu istih, što je bio primarni cilj ovog rada.

Primena vaspitnih naloga i posebnih obaveza u Gradskom centru za socijalni rad: operacionalizacija zadataka i ciljeva

Snježana Jović, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

Mikaina Stevanović, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

Od usvajanja *Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (2006. godine) do danas nisu stvoreni potpuni uslovi za primenu vaspitnih naloga kao i određenih posebnih obaveza od strane suda, tužilaštva i organa starateljstva. Iz tog razloga do sada sud i tužilaštvo veoma retko su pristupali ovoj vrsti postupaka i veoma retko izricali vaspitne naloge i određene posebne obaveze kao što su: da se, bez naknade, maloletnik uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja; da se uključi u određene sportske aktivnosti; da se uključi u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi ili savetovalištu i da

postupa po programima rada koji su za njega sačinjeni u tim ustanovama; da pohađa kurseve za stručno osposobljavanje ili da se priprema i polaže ispite kojima se proverava određeno znanje.

Jedan od ciljeva Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu za 2012. godinu jeste da se obezbede uslovi za primenu vaspitnih naloga, kao i posebnih obaveza koji su se veoma retko izricali, te da se krene sa njihovom primenom.

Inače, *Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica* (u daljem tekstu: *Zakon*) sadrži odredbe koje se primenjuju prema maloletnim počiniocima krivičnih dela. U postupku zaštite maloletnika koji su počinioci krivičnih dela, iz sistema socijalne zaštite, učestvuju centar za socijalni rad (organ starateljstva), vaspitne ustanove, posebne ustanove (organizacije sa kojima je zaključen sporazum o saradnji, a čiji je cilj realizacija vaspitnih naloga i centar za medijaciju) kao i Prihvatište za decu i omladinu.

U cilju obezbeđivanja uslova za primenu vaspitnih naloga, kao i posebnih obaveza Gradski centar za socijalni rad do sada je zaključio sporazum o saradnji sa JKP na teritoriji opštine Mladenovac u 2010. godini i sporazum o saradnji sa Gerontološkim centrom Beograd i Crvenim krstom Beograda 2011. godini. U toku je potpisivanje sporazuma o saradnji sa i JKP Gradsko zelenilo.

Gradski centar za socijalni rad se posebno angažuje na razradi strategija i procedura u pripremi i izvođenju vaspitnih naloga:

1. Načini uspostavljanja saradnje sa potencijalnim organizacijama:
Ugovori/Protokoli;

2. Planiranje i sprovođenje obuke i informisanje svih učesnika u pripremi primene vaspitnih naloga i posebnih obaveza;
3. Izrada obrazaca i sve potrebne dokumentacije za primenu vaspitnog naloga i posebnih obaveza;
4. Primenjivanje vaspitnih naloga i posebnih obaveza: procedure i standardi.

Dosadašnja praksa u primeni vaspitnih naloga u Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu

**Vera Despotović Stanarević, rukovodilac Savetovaništa za brak
Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu**

Nada Maletić, pedagog, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

U radu se predstavlja dosadašnja praksa GCSR-a u primeni vaspitnih naloga, regulisanih novim *Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Poseban fokus je stavljen na primenu vaspitnog naloga poravnanje sa oštećenim, za čije sprovođenje za sada postoje najveći kapaciteti u vidu stručne osposobljenosti stručnih radnika centara za socijalni rad. U radu se kratko predstavlja i pristup restorativne pravde kao okvir za primenu pomenutog vaspitnog naloga. Ističu se i neki rezultati i dobiti od primene vaspitnog naloga — poravnanje sa oštećenim, u GCSR-u, koji se primenjuje u različitim fazama sudskog postupka. Dosadašnje iskustvo ukazuje da je praksa primene vaspitnih

naloga nedovoljno zastupljena, uprkos pozitivnim rezultatima i dobitima kako za maloletnike tako i za oštećene ali i za društvenu zajednicu jer se može omogućiti reintegracija žrtava i prestupnika kao i smanjenje mogućnosti daljih sukoba. Još uvek nedostaju jasne procedure upućivanja i potrebna saradnja između institucija koje se bave primenom vaspitnih naloga. Da bi primena ovog vaspitnog naloga bila masovnija potrebno je ostvariti neophodne preuslove za njegovu realizaciju. Potrebna je bolja saradnja između relevantnih institucija, uvremenjenija primena, jasnije procedure koje prethode izricanju vaspitnog naloga ali i samog upućivanja, obučenosť kadrova za primenu i veća popularizacija i širenje ideje primene vaspitnih naloga.

Lista autorki/a apstrakata sa kratkim biografijama

MA Milena Banić

Milena Banić diplomirala je 2002. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu. Pravosudni ispit je položila 2005. godine. Master iz oblasti prava deteta je stekla 2008. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta UNION u Beogradu sa temom: „Zlostavljanje i zanemarivanje deteta”. Trenutno pohađa Master evropskih integracija na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu i prijavila je temu: „Strateška zastupanja u oblasti ljudskih prava u slučajevima diskriminacije”. Radi kao advokatica u oblasti ljudskih prava i prava deteta i stalna je konsultantkinja, trenerica i program koordinatorica Centra za prava deteta. Pored toga angažovana je kao advokatica supervizorka na Pravnoj klinici za porodično pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta UNION u Beogradu. Autorka i koautorka je više objavljenih radova, stručnih analiza i priručnika. Završila je brojne dodatne edukacije iz oblasti ljudskih prava i prava deteta u zemlji i inostranstvu. Kao stipendistkinja PILnet instituta Njujork usavršavala se u oblasti zastupanja ljudskih prava na Pravnom fakultetu Univerziteta Kolumbija u Njujorku i volontirala u Institutu za pravdu — VERA i organizaciji Legal Aid Society u Njujorku.

Aleksandra Birta

Aleksandra Birta, diplomirani psiholog, psiholog u Službi za zaštitu dece i omladine CSR u Novom Sadu. Realizovala brojne treninge i predavanja na temu vršnjačkog nasilja i rada sa maloletnim prestupnicima. Koordinator četiri projekta: „Primena REB terapije u radu sa maloletnim prestupnicima”,

„Vodič kroz prava maloletnih lica”, „Vodič za roditelje”, „Prevenција vršnjačkog nasilja putem vršnjačke edukacije”. Supervizor projektnih aktivnosti u okviru projekta „Klub 08”. Radovi: autorski tekst „Agresivno ponašanje mladih” u biltenu Reč više (NSHC, Novi Sad) i koautorski tekst „Aktivnosti i iskustva dnevnog boravka u Novom Sadu” u knjizi „Deca i mladi sa problemima ponašanja” (Jasna Hrnčić, et al.)

Vesna Božović Milošević

Vesna Božović Milošević je sudija Višeg suda u Beogradu i predsednik odeljenja za maloletnike Višeg suda u Beogradu od 1. januara 2011. godine. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Beogradu 14. februara 1984. godine. Sa radom je počela kao pripravnik u Prvom opštinskom sudu u Beogradu, 1987. godine, nakon položenog pravosudnog ispita dobila status saradnika i u isti sud je izabrana za sudiju novembra 1992. godine. Kao sudija za maloletnike, i jedno vreme kao predsednik tog odeljenja, radila je od februara 1993. godine do 1. 1. 2006. godine. Narednih tri godine radila je kao sudija krivičnog odeljenja Prvog opštinskog suda u Beogradu i od 1. 1. 2010. godine kao sudija Višeg suda u Beogradu u odeljenju za maloletnike. Pisala je stručne radove iz oblasti maloletničkog pravosuđa za Bilten Vrhovnog suda Srbije i Bilten Prvog opštinskog suda u Beogradu, učestvovala je na brojnim okruglim stolovima i edukacijama iz te materije. Član je Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima.

Marina Vukotić

Marina Vukotić, diplomirani psiholog, zaposlena u Pokrajinskom zavodu za socijalnu zaštitu u Novom Sadu, na poziciji savetnice za istraživačke poslove. Od početka rada u Pokrajinskom zavodu za socijalnu zaštitu do sada, aktivno uključena u procese izrade i pilotiranja standarda kvaliteta za usluge u oblasti socijalne zaštite. Pored toga kontinuirano angažovana na pružanju stručne podrške u uspostavljanju i unapređenju socijalnih usluga na nivou lokalnih zajednica ili regionalnom nivou. Izrada analiza i realizacija istraživanja iz oblasti socijalne zaštite. Autor akreditovanog programa obuke Ministarstva rada i socijalne politike „Prevenција sindroma sagorevanja kod profesionalaca u socijalnoj zaštiti”. Realizator akreditovanog programa obuke Ministarstva rada i socijalne politike „Pokretanje i upravljanje uslugom Pomoć i nega u kući za decu sa smetnjama u razvoju i njihove porodice”. U godini 2011. bila urednik časopisa „Aktuelnosti”, Udruženja stručnih radnika u socijalnoj zaštiti.

Jelica Vučković Janković

Jelica Vučković Janković, rođena 21. 9. 1956. godine u Dimitrovgradu. Upisala je Pravni fakultet u Nišu školske 1974. godine, a diplomirala 1979. godine. Udata, majka jednog deteta. Pripravnički staž je obavila u Okružnom javnom tužilaštvu u Nišu od 1981. do 1983 godine, a nakon položenog pravosudnog ispita 1983 godine, bila stručni saradnik u Okružnom javnom tužilaštvu u Nišu do 1987. godine. Na javnotužilačku funkciju prvi put je izabrana 1987. godine u Opštinskom javnom tužilaštvu u Nišu. Funkciju zamenika javnog tužioca vršila je do 2001. godine, kada je izabrana za zamenika javnog tužioca u Okružnom javnom tužilaštvu u Nišu, i u periodu od 2003. do 2006. godine obavljala poslove prvog zamenika u ovom tužilaštvu. Od 1. januara 2010. godine vrši funkciju zamenika javnog tužioca u Apelacionom javnom tužilaštvu u Nišu.

Živorad Gajić

Živorad Gajić, rođen 1958. godine u Šapcu, obrazovao se u Beogradu. Fakultet političkih nauka završio 1981. godine na smeru za socijalni rad i socijalnu politiku i time stekao zvanje diplomirani socijalni radnik. Profesionalnu karijeru otpočeo u Zavodu za proučavanje socijalnih problema grada Beograda, nastavio u Gradskom centru za socijalni rad, da bi 1999. godine postao direktor Zavoda za vaspitanje dece i omladine. Od 2006. godine direktor je Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu. Aktivan učesnik mnogobrojnih stručnih i naučnih skupova, objavio na desetine stručnih članaka. Jedan od osnivača NVO „GriG” koja u fokusu svoje delatnosti ima decu i mlade sa problemima ponašanja, autor akreditovanih programa obuke u sistemu socijalne zaštite. Obavlja i ulogu sekretara Udruženja stručnih radnika socijalne zaštite Srbije.

Sanja Grmuša

Sanja Grmuša, diplomirani pravnik. U periodu od 2001. do 2006. godine radila kao pravnik u Centru za socijalni rad za opštine Bačka Palanka i Bački Petrovac, a od 2006. godine zaposlena u Pokrajinskom zavodu za socijalnu zaštitu u Novom Sadu, na radnom mestu savetnika za socijalnu zaštitu i stručne poslove.

Vera Despotović Stanarević

Spec. Vera Despotović Stanarević je porodični i psihodrama psihoterapeut i specijalista medijacije, Rukovodilac Savetovališta za brak i porodicu Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu. Dugogodišnje iskustvo u primeni i u izvođenju treninga iz oblasti porodične psihoterapije, medijacije i nasilja u porodici. Autor i realizator pet akreditovanih programa za stručno

usavršavanje profesionalaca u sistemu socijalne zaštite. Učestvovala u tri reformska projekta u Ministarstvu rada i socijalne politike. Inicirala uvođenje novih usluga u sistemu socijalne zaštite (medijacija i tretman za počinioce nasilja u partnerskim odnosima). Objavila više od 20 stručnih tekstova i 2 publikacije.

Savo Đurđić

Savo Đurđić, rođen 1957. godine. Pravni fakultet završio u Beogradu. Posle više različitih poslova i funkcija koje je obavljao u Beogradu i Novom Sadu, bio je 1990–91. zamenik pokrajinskog sekretara za pravosuđe i upravu. Krajem 1992. godine je izabran za sudiju Okružnog suda u Novom Sadu. Od 2004. godine je sudija za maloletnike, sada Višeg suda u Novom Sadu. Učestvovao u pripremama, edukacijama i istraživanjima pre i posle donošenja Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica. Objavio nekoliko članaka iz oblasti krivičnog i maloletničkog prava. Član je radne grupe za razvoj standarda i procedura primene vaspitnih naloga.

Sladana Đurić

Dr Sladana Đurić je vanredni profesor na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Izvodi nastavu na predmetima Socijalna patologija i Metodologija naučnog istraživanja na osnovnim, master i doktorskim studijama. Rukovodila je i učestvovala u većem broju projekata koji se odnose na uspostavljanje modela bezbednog školskog ambijenta. Autor je više monografija i naučnih radova u kojima se tematizuju problemi maloletničke delikvencije i menadžmenta bezbednosti u vaspitno-obrazovnim ustanovama.

Svetlana Živanović

Svetlana Živanić, diplomirani andragog. Zaposlena u Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu kao savetnica za profesionalnu obuku. Angažovana kao saradnik na projektima „Vaninstitucionalni tretman dece i mladih sa poremećajem u ponašanju i obuka za primenu tretmana” i „Unapređenje profesionalne prakse u zaštiti dece sa problemima u ponašanju”. Koautor akreditovanog programa obuke „Dnevni boravak — mogući odgovor na potrebe dece i mladih sa problemima u ponašanju” i pojedinih tematskih celina u okviru monografije „Deca i mladi sa problemima ponašanja — usluge i tretmani u zajednici”.

Dr Vesna Žunić Pavlović

Dr Vesna Žunić Pavlović je vanredni profesor Odeljenja za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Uključena je realizaciju nastave na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu i Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Univerziteta u Tuzli. Objavila je četiri monografije i preko sto naučnih radova iz oblasti teorijskih i metodskih pristupa u prevenciji i tretmanu poremećaja ponašanja.

Jelena Zorić

Jelena Zorić, diplomirani psiholog, rođena je 9. maja 1973. godine u Novom Sadu. Radi kao psiholog u Službi za zaštitu dece i omladine CSR u Novom Sadu. Realizovala je treninge i predavanja na temu roditeljstva, vršnjačkog nasilja i rada sa maloletnim prestupnicima. Koordinator je u dva projekta: „Vodič kroz prava maloletnih lica”, „Vodič za roditelje”, Edukator u projektu: „Prevencija vršnjačkog nasilja putem vršnjačke edukacije”. Supervisor je

projektnih aktivnosti u okviru projekta „Klub 08”. Trener je u projektu: „Vaspitanje za zdravlje kroz životne veštine”. Objavila je sledeće radove: koautorski tekst „Aktivnosti i iskustva dnevnog boravka u Novom Sadu” u knjizi „Deca i mladi sa problemima ponašanja” (Jasna Hrnčić, et al.).

Nataša Jović

Nataša Jović diplomirala je na Pravnom fakultetu u Beogradu 1992. godine. Pravosudni ispit položila 2002. godine. Radila je u Ministarstvu finansija Republike Srbije i Republičkoj direkciji za imovinu Republike Srbije. Kao advokat, bavila se pretežno oblašću krivičnog prava, uključujući i odbranu maloletnih izvršilaca krivičnih dela i zastupanje maloletnih oštećenih krivičnim delom. Imalac je sertifikata o stečenim posebnim znanjima u oblasti prava deteta i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica. Od 2008. godine radi u Stručnoj službi Zaštitnika građana, u odeljenju za prava deteta, kojim rukovodi od 2009. godine. Autorka i koautorka je više radova u oblasti prava deteta.

Marina Kovačević Lepojević

Marina Kovačević Lepojević je asistent Odeljenja za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Jedna je od urednica naučnog časopisa „Socijalna misao”. Objavila je oko pedeset naučnih radova iz oblasti teorijskih i metodskih pristupa u prevenciji i tretmanu poremećaja ponašanja.

Nada Maletić

Spec. Nada Maletić, pedagog, specijalista medijacije, voditelj slučaja u Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu, Odeljenju Novi Beograd. Dugogodišnje iskustvo u radu sa maloletnicima koji se nalaze u krivičnom postupku, u zaštiti žrtava nasilja u porodici i zlostavljane dece, Centru za medijaciju GCSR (u oblasti porodične medijacije i medijacije između žrtve i mal. počinitelja), učesnik u projektnim aktivnostima — realizaciji tretmana mladih koji su bili u krivičnom postupku i preventivnih programa za bolesti zavisnosti.

Ljubinka Marković

Ljubinka Marković, diplomirani psiholog, rođena je 1959. u Nišu. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Nišu, na Katedri za psihologiju. 12 godina je radila kao psiholog Tima za vaspitno zapuštenu decu Centra za socijalni rad Palilula (Odeljenje Gradskog centra za socijalni rad) u Beogradu. Krajem devedesetih radila je u savetovalištu za žrtve rata. U periodu 2001–02. g. rukovodilac Odeljenja Novi Beograd GCSR u Beogradu. Od 2002. godine radi u Okružnom (sada Višem) sudu u Beogradu kao savetnik za pitanja maloletničke delikvencije Odeljenja za maloletnike. Završila je brojne edukacije (porodična terapija alkoholizma, forenzička psihologija, tehnike forenzičkog intervjuisanja, rad sa decom žrtvama zlostavljanja i zanemarivanja...). Stalni je konsultant Saveta za maloletnike.

Marija Marković

Marija Marković je saradnik u nastavi na Odeljenju za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Učestvuje u realizaciji praktične i seminarske nastave na predmetima iz uže naučne oblasti Teorijski i metodski

pristupi u prevenciji i tretmanu poremećaja ponašanja. Učestvovala je u 3 naučnoistraživačka projekata i saopštila više od 20 istraživačkih radova na nacionalnim i međunarodnim skupovima. Uže područje njenog naučnog i stručnog interesovanja je planiranje i primena programa prevencije poremećaja ponašanja u uslovima školskog okruženja.

Slavka Mihajlović

Slavka Mihajlović je rođena 1959. godine u Beranama (Crna Gora). Završila je Pravni fakultet u Beogradu. Počela sa radom u tužilaštvu. 1995. godine, izabrana za sudiju Petog opštinskog suda u Beogradu — krivična materija, a od 2003. godine — sudija za maloletnike Okružnog suda u Beogradu pa do kraja 2009. godine. Od 1. 1. 2010. godine je sudija Apelacionog suda u Beogradu, i predsednik maloletničkog odeljenja. Pored toga postupa i u drugim krivičnim predmetima. Učesnik je i izlagač na mnogim stručnim skupovima i seminarima iz oblasti maloletničkog pravosuđa. Član je Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima od njegovog osnivanja.

Lidija Milanović

Lidija Milanović, psiholog, savetnik u odeljenju za procenu stručnog rada i superviziju Republičkog zavodu za socijalnu zaštitu. Višegodišnje iskustvo rada sa mladima sa problemima u ponašanju u zajednici. Koordinator projekta „Vaninstitucionalni tretman dece i mladih sa poremećajem u ponašanju i obuka za primenu tretmana”, koautor akreditovanog programa obuke „Dnevni boravak — mogući odgovor na potrebe dece i mladih sa problemima u ponašanju” i monografije „Deca i mladi sa problemima ponašanja — usluge i tretmani u zajednici”.

Filip Mirić

Filip Mirić rođen je 1981. godine u Nišu, gde je završio osnovnu školu i gimnaziju kao nosilac diplome za izuzetan uspeh tokom školovanja „Vuk Karadžić”. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Nišu 2008. godine. Akademske 2008/2009 godine upisao je doktorske studije na Pravnom fakultetu u Nišu na krivičnopravnom smeru. Jula 2009. godine, kao stipendista Međunarodnog instituta za ljudska prava iz Strazbura (International Institute for Human Rights), boravio je u navedenom institutu tokom kraćeg studijskog boravka u Francuskoj. Maja 2010. godine nagrađen je kao najbolji student doktorskih studija Pravnog fakulteta u Nišu za akademsku 2010/2011 godinu. Od februara 2009. godine do februara 2012. godine radio je kao sudijski pripravnik u Osnovnom sudu u Nišu. Od februara 2012. godine radi kao stručni saradnik Pravne klinike Pravnog fakulteta u Nišu. Trenutno radi na izradi doktorske disertacije o savremenim shvatanjima fenomenologije i etiologije maloletničke delikvencije. Član je Viktimološkog društva Srbije. Učestvovao je na nekoliko naučnih skupova. Autor je i koautor više naučnih i stručnih radova.

Prof. dr Zorica Mršević

Zorica Mršević, doktorirala na Pravnom fakultetu u Beogradu 1986. Bila je zamenica republičkog Ombudsmana od 2008 do 2011. Radila je u međunarodnim organizacijama OXFAM i Misija OEBS-a u Srbiji od 2000 do 2008. Predavala je predmet Comparative feminist jurisprudence na Pravnom fakultetu Univerziteta u Ajovi školske 1996/97. Tri godine je bila gostujući profesor na CEU u Budimpešti, od 2002 do 2005. Predaje od 2008 na Fakultetu za evropske pravno političke studije, naučna savetnica je od 2011. u Institutu društvenih nauka u Beogradu. Objavila je do sada

20 knjiga iz oblasti krivičnopravnih disciplina, teorije roda, teorije nasilja i ženskih ljudskih prava.

Snežana Nešić

Snežana Nešić diplomirala je psihologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu 1999. god. Na postdiplomskim studijama Fakulteta političkih nauka 2005. godine stekla je zvanje specijaliste za medijaciju, a 2008. godine upisana je na Listu medijatora Republičkog Centra za medijaciju. Od 2001–2003. godine prošla je edukaciju i trening za REBT psihoterapeuta. Od 2000–2009. godine bila je zaposlena u Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu u timu za zaštitu dece sa poremećajima u ponašanju i timu za razvode, a od 2009. godine radi u Stručnoj službi Zaštitnika građana, u odeljenju za prava deteta. Autorka i koautorka je više radova u oblasti medijacije i prava deteta.

Dr Zlatko Nikolić

Dr Zlatko Nikolić, rođen je 1946. godine. Završio učiteljsku školu u Gnjilanu, Filozofski fakultet u Skoplju, poslediplomske studije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu i doktorirao sociološke nauke na Filozofskom fakultetu u Nišu. Radio je kao profesor stručnih predmeta u Učiteljskoj školi, vaspitač u KP domu, viši savetnik i savetnik ministra pravde i viši naučni saradnik u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja. Objavio je 10 monografija i 55 stručnih i naučnih radova. Učestvovao je na dva svetska kongresa kriminologa, kao i na više međunarodnih konferencija o izvršenju krivičnih sankcija. Bio je i član Stirling board-a Saveta Evrope za reformu izvršenja krivičnih sankcija u Srbiji.

Mr Dragan Obradović

Dragan Obradović, magistar pravnih nauka, rođen u Beogradu 1959. Dosadašnji radni vek proveo je u pravosuđu. Od 1986. radio je kao sudija Opštinskog suda u Valjevu, pa u Lazarevcu. Od 1998. radi kao sudija Okružnog suda u Valjevu, a od jula 2005. do kraja 2009. bio predsednik Okružnog suda. U toku rada postupao je kao sudija za maloletnike u Opštinskom sudu u Lazarevcu i u Okružnom sudu u Valjevu. Od 2005. je na listi sudija–trenera Pravosudnog centra — akademije u oblasti maloletničkog pravosuđa, u kojoj oblasti je objavio više radova u domaćim stručnim časopisima i imao izlaganja na savetovanjima.

Dr Olivera Pavićević

Olivera Pavićević, rođena je 11. decembra 1964. godine u Beogradu. Završila je Filozofski fakultet u Beogradu, odsek za sociologiju 1989. godine. Postdiplomске studije nastavlja na Fakultetu političkih nauka u Beogradu na katedri za sociologiju kulture kod prof. dr Ratka Božovića i 1994. godine brani magistarski ispit i rad na temu „Stil života savremenog malograđanina”, a 2008. godine doktorsku disertaciju pod nazivom „Negativni društveni junak” kod prof. dr Jelene Đorđević. Od 1995. godine je u stalnom radnom odnosu u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u zvanju naučni saradnik.

Dr Branislava Popović Ćitić

Dr Branislava Popović Ćitić je docent na Odeljenju za prevenciju i tretman poremećaja ponašanja na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Izvodi nastavu na predmetima iz uže naučne oblasti Teorijski i metodski pristupi u prevenciji i tretmanu poremećaja ponašanja. Učestvovala je u 11 naučnoistraživačkih projekata, autor je tri monografije (Prevenција prestupništva dece i omladine, Bezbedna škola, Programi prevencije poremećaja ponašanja u školi) i više od 90 naučnih radova iz oblasti teorije, istraživanja i prakse prevencije poremećaja ponašanja. Autor je preventivnog programa (Program prevencije problema u ponašanju učenika) koji se od 2008. godine kontinuirano sprovodi u 20 beogradskih osnovnih škola.

Živica Pavlović

Živica Pavlović je rođena 4. decembra 1961. godine u Ćupriji. Filozofski fakultet u Nišu, grupa za psihologiju, završila je 1987. godine. Od 1989. do 1990. godine radila u Centru za socijalni rad u Varvarinu. Od 1990. godine je stalno zaposljena u Vapsitno-popravnom Domu u Kruševcu, najpre kao član stručnog tima — psiholog, a zatim i kao rukovodilac Prijemnog odeljenja. Završila brojne edukacije poput: „Trening trenera za medijaciju između žrtve i počinioca” u organizaciji UNICEF-a i edukatora Marijan Libman. Članica je tima za implementaciju Bihejvior menadžment programa u organizaciji UNICEF-a sa konsultantom prof. dr Vesnom Kutlašić, edukator osoblja u domovima za decu bez roditeljskog staranja, u organizaciji UNICEF-a sa akreditovanim programom. Predavač u Centru za obuku radnika u upravi za izvršenje krivičnih sankcija iz oblasti Umeća komunikacije, savladavanje stresa i psihologije ličnosti sa psihopatologijom i dr.

Dr Ljubomir Prelić

Dr Ljubomir Prelić, diplomirao je 1970. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu. Magistrirao je sa temom: „Etiologija krivičnih dela zaštite na radu”. Doktorirao je na istom fakultetu sa temom „Pornografija: porok ili kriminal”, koja je objavljena u izdavačkoj kući „Filip Višnjić”. Radio je na predmetima delikvencije maloletnika u Okružnom javnom tužilaštvu u Beogradu kao i u Republičkom javnom tužilaštvu prateći trendove pojave na teritoriji Republike Srbije. Učestvovao je na savetovanjima sa temom delikvencije maloletnika i unapređenja zakonodavnih rešenja koja regulišu ovu oblast. Autor je više članaka o delikvenciji adolescenata kao i o krivičnopravnim aspektima zaštite na radu. Član je Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima.

Stanka Simonović

Stanka Simonović rođena je 7. maja 1956. godine u Lici. Pravni fakultet završila juna je 1979. godine u Beogradu. 1. januara 1979. godine zasnovala radni odnos u Opštinskom sudu u Pančevu, a 1982. godine imenovana za sudiju Opštinskog suda u Pančevu. Do odlaska u Okružni sud u Pančevu radila parničnu referadu. U Višem sudu od 1998. godine radi kao sudija za maloletnike i kao istražni sudija. Udata i majka dvoje dece.

Tatjana Skakavac

Tatjana Skakavac rođena je 13. 9. 1981. godine u Zrenjaninu. Osnovnu školu i gimnaziju opšteg smeru završila je u Novom Sadu. Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu stekla je akademsko zvanje diplomirani pravnik–master. Student je doktorskih studija na Pravnom fakultetu

Univerziteta u Nišu, katedra za Krivično pravo. Od 2008. zaposlena je na Fakultetu za pravne i poslovne studije u Novom Sadu. Anagažovana je kao asistent na sledećim predmetima: Kriminalistika, Kriminologija, Krivično Pravo i Kazneno pravo. Članica sam Internacionalne asocijacije kriminalista (IAK). Posедуje certifikat Viktimološkog društva Srbije — VDS (obuka za sprečavanje trgovine ljudima).

Mirjana Sremački

Mirjana Sremački, rođena 1. 9. 1973. godine. Po zanimanju diplomirani psiholog i porodični terapeut. Od 2001. godine zaposlena u CSR grada Novog Sada. Koautor publikacije *Vodič kroz prava maloletnih lica i kroz zakon o maloletnim počiniocima krivičnih dela*. Koautor programa tretmana *Promena je u meni i Izbor je moj*. Koautor projekta *KLUB 08 — Dnevni boravak za intenzivan rad sa maloletnim učiniocima krivičnih dela*. U okviru publikacije *Deca i mladi sa problemima ponašanja: usluge i tretmani u zajednici* učestvovala u pisanju priloga *Aktivnosti i iskustva dnevnog boravka u Novom Sadu*. Član radne grupe za pisanje predloga standarda i procedura za primenu vaspitnih naloga.

Prof. dr Đurađ Stakić

Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu (1971) a doktorirao na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu (1980). Radio je u centru za socijalni rad (1971–1975), predavao na Fakultetu za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (1975–1995) i Fakultetu političkih nauka, socijalni rad (1991–1995), kao i na više visokoškolskih ustanova bivše Jugoslavije. 1995. godine odlazi za Ameriku gde predaje na Penn State univerzitetu. Dr. Stakić je direktor

programa „Socijalni rad sa decom u sukobu sa zakonom”, Nezavisnog međunarodnog univerziteta u Dubrovniku, član Fulbrajtove akademije nauka i Američke akademije forenzičkih psihologa, a radi i kao međunarodni ekspert UNICEF-a. Napisao je i objavio 9 knjiga, 12 poglavlja i preko 70 samostalnih naučnih radova. Dobitnik je više nacionalnih i međunarodnih priznanja.

Dr Ivana Stevanović

Dr Ivana Stevanović rođena je 1968. godine u Zaječaru gde je završila osnovnu i srednju školu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 1991. godine. Na istom fakultetu je i magistrirala sa temom: *Specifičnosti krivičnog postupka prema maloletnicima u odnosu na opšti*. Doktorsku disertaciju *Krivičnopravna zaštita maloletnih lica*, odbranila je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 2008. godine. Ivana Stevanović zaposlena je u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu u zvanju naučnog saradnika. Članica je Upravnog odbora Viktimološkog društva Srbije od njegovog osnivanja 1997. godine; 2008. godine izabrana je za predsednicu Centra za prava deteta, a 2009. godine postala je članica Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima.

Mikaina Stevanović, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu

Mikaina Stevanović je rođena 1958. g. u Srezojevcima, Gornji Milanovac. Diplomirala je na Defektološkom fakultetu u Beogradu. Na Fakultetu političkih nauka u Beogradu završila je Postdiplomske specijalističke studije: Socioterpija i rehabilitacija dece i omladine sa poremećajem u ponašanju. Zaposlena je u Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu, Rukovodilac odeljenja za poslove planiranja i razvoja. Od strane Ministarstva pravde i

OSCE angažovana kao član dve radne grupe „Expert/Consultant” 2007. „Razvoj alternativnih sankcija u Republici Srbiji” 2011. i izrada Strategije za postpenalni prihvata osuđenih lica po izlasku sa izdržavanja kazne zatvora. Jedan je od autora akreditovanog programa za obuku zaposlenih za rad sa decom i mladima u sukobu sa zakonom.

Vesna Stevanović

Vesna Stevanović, rođena 1961. godine u Vladičinom Hanu. U pravosuđu radi od 1985. godine kao sudija Opštinskog suda u Vranju, od 2002. godine kao sudija Okružnog suda u Vranju i od 2010. godine kao sudija Apelacionog suda u Nišu. Postupala kao sudija za maloletnike u Okružnom sudu u Vranju, a od 2005. godine je na listi sudija trenera za maloletnike prvo u Pravosudnom centru a sada u Pravosudnoj akademiji. Objavila je više radova iz ove oblasti i imala izlaganja na različitim skupovima.

Stana Todorčić

Stana Todorčić, diplomirani pedagog, rođena je 12. 8. 1979. godine. Od 2006. godine zaposlena je u Službi za zaštitu dece i mladih CSR Novi Sad. Koordinator je projekta „Klub 08” — *Dnevni boravak za intenzivan rad sa maloletnim učiniocima krivičnih dela*. U okviru publikacije *Deca i mladi sa problemima ponašanja: usluge i tretmani u zajednici* učestvovala u pisanju priloga *Aktivnosti i iskustva dnevnog boravka u Novom Sadu*. Trener „ToT — *Karijerno vođenje i savetovanje za mlade iz osetljivih grupa*” Realizator pilot projekta „*Profesionalna orijentacija i karijerno vođenje dece iz osetljivih grupa*”.

Dr Sanja Ćopić

Dr Sanja Ćopić je naučna saradnica u Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu i istraživačica i predsednica Upravnog odbora Viktimološkog društva Srbije. Doktor je pravnih nauka — doktorirala je na temi *Restorativna pravda i krivičnopravni sistem*. Učestvovala je na više od dvadeset istraživačkih i drugih projekata, koji su se bavili temama kao što su nasilje u porodici, trgovina ljudima, službe za žrtve, ljudska prava žena u zatvoru, diskriminacija žena na tržištu rada, restorativna pravda i žrtve. Bila je predavačica na brojnim seminarima, treninzima i kursevima, koji su bili posvećeni trgovini ljudima, podršci žrtvama, nasilju u porodici, rodnoj ravnopravnosti i rodno baziranom nasilju. Učestvovala je na preko dvadeset naučnih i stručnih skupova u zemlji i inostranstvu. Do sada je samostalno i u koautorstvu objavila oko pedeset radova u domaćim i stranim naučnim časopisima, monografijama i zbornicima radova. U svojim radovima se bavila temama iz oblasti trgovine ljudima, nasilja u porodici, zaštite žrtava i restorativne pravde. Zamenica je glavne i odgovorne urednice časopisa *Temida* — naučnog časopisa o viktimizaciji, ljudskim pravima i rodu, koji izdaje Viktimološko društvo Srbije.

Mr Sergej Uljanov

Sergej Uljanov, rođen je 1970. godine, magistar pravnih nauka na Pravnom fakultetu u Beogradu, doktorant na istom fakultetu, policijski službenik Odeljenja za poslove INTERPOL-a Uprave za međunarodnu policijsku saradnju Direkcije policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i istraživač saradnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu.

Lidija Filipovski

Lidija Filipovski, diplomirani klinički psiholog i porodični psihoterapeut. Član je Saveza društava psihoterapeuta Srbije i Nacionalnog udruženja porodičnih psihoterapeuta. Diplomirala je porodičnog psihoterapeuta i sistemskog praktičara po standardima Evropske asocijacije porodičnih psihoterapeuta (EFTA) stekla je u okviru Instituta za porodičnu terapiju u Londonu (Institute of Family therapy, IFT) u periodu od 2003–2006. godine. Zaposlena je u Savetovalištu za brak i porodicu Gradskog centra za socijalni rad u Beogradu od 1994 gde i danas kao porodični psihoterapeut i sistemski praktičar svakodnevno radi sa porodicama, parovima i pojedincima. U svom obrazovnom i profesionalnom usavršavanju stekla je znanja i veština iz različitih psihoterapijskih pravaca i modaliteta rada. Već duži niz godina bavi se *edukativnim radom profesionalaca* iz sistema socijalne zaštite, kao i profesionalaca iz obrazovnog sistema. Autorka je više objavljenih naučnih radova.

Doc. dr Jasna Hrnčić

Doc. dr Jasna Hrnčić je klinički psiholog, docent na Odeljenju za socijalnu politiku i socijalni rad Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Magistrirala i doktorirala iz oblasti zaštite mladih u sukobu sa zakonom i maloletničke delinkvencije. Učestvovala u brojnim naučnim i stručnim nacionalnim i internacionalnim projektima vezanim za prevenciju poremećaja ponašanja i prestupništva mladih. Autor i koautor nekoliko akreditovanih programa obuke za rad sa mladima u sukobu sa zakonom. Objavila pet knjiga i preko trideset naučnih i stručnih radova iz oblasti kriminologije, kliničke psihologije, socijalnog rada i medijacije.

Nada Šarac

Nada Šarac, diplomirani specijalni pedagog. Do 2006. godine radila u Zavodu za vaspitanje dece i omladine, a nakon toga u Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu. Angažovana kao saradnik na projektima „Vaninstitucionalni tretman dece i mladih sa poremećajem u ponašanju i obuka za primenu tretmana” i „Unapređenje profesionalne prakse u zaštiti dece sa problemima u ponašanju”. Koautor akreditovanog programa obuke „Dnevni boravak — mogući odgovor na potrebe dece i mladih sa problemima u ponašanju” i pojedinih tematskih celina u okviru monografije „Deca i mladi sa problemima ponašanja — usluge i tretmani u zajednici”. Aktuelno angažovana na projektu „Unapređenje primene vaspitnih naloga”.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

343.91-053.6(048.3)

343.8-053.6(048.3)

343.137.5(048.3)

Savet za praćenje i unapređenje rada
organa krivičnog postupka i izvršenja
krivičnih sankcija prema maloletnicima.
Godišnja konferencija
Dani maloletničkog pravosuđa
(2 ; 2012 ; Beograd)

Knjiga apstrakata / Druga godišnja
konferencija Saveta za praćenje i unapređenje
rada organa krivičnog postupka i izvršenja
krivičnih sankcija prema maloletnicima
„Dani maloletničkog pravosuđa”
Beograd, 28–30. maj 2012.

Tekst uredile Milena Banić, Ivana Stevanović
Beograd : Centar za prava deteta, 2012
Beograd : Igam
96 str. ; 20 cm

Tiraž 200

ISBN 978-86-83109-52-4

- a) Maloletnički kriminalitet – Suzbijanje
- Apstrakti b) Maloletnici – Krivični postupak
- Apstrakti c) Krivične sankcije – Izvršenje
- Maloletnici – Apstrakti

COBISS.SR-ID 190871820

Druga
godišnja
konferencija

Dani
maloletničkog
pravosuđa